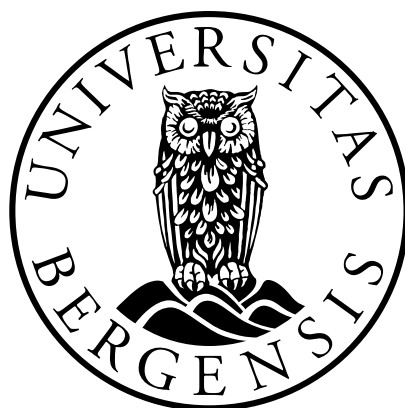

Begrensning av rentefradrag mellom nærstående i sktl. § 6-41

*Særlig om de EØS-rettslige sidene ved
rentebegrensningsregelen*

Kandidatnummer: 209

Antall ord: 14638

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

01.06.2017

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Innledning.....	4
1.1 Tema og problemstillinger	4
1.2 Rettskildebildet og metodiske betraktninger	6
2 Avskåret rentefradrag mellom nærstående	8
2.1 Innledning.....	8
2.1.1 Oversikt over regelen	8
2.2 Legislativ bakgrunn for innføring av rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41	9
2.3 Hvilke subjekter som omfattes av rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41	10
2.3.1 Innledning.....	10
2.3.2 Hvilke subjekter rammes på låntakersiden.....	10
2.3.3 Hvilke subjekter som anses som nærstående långivere.....	11
2.3.4 Nærmere om kravet til ”nærstående”	11
2.4 Begrensning i rentefradrag på lån fra eksterne långivere.....	13
2.5 Beregning av maksimalt rentefradrag	13
2.5.1 Maksimal fradragsramme og terskelbeløp	13
2.5.2 Nærmere om EBITDA-modellen	14
2.6 Rentebegrensningsregler i utvalgte land	15
2.6.1 Innledning.....	15
2.6.2 Rentebegrensningsregler i Sverige	15
2.6.3 Rentebegrensningsregler i Tyskland og Finland	16
2.6.4 Rentebegrensningsregler i Danmark	17
2.7 Foreløpige betraktninger	18
3 Forholdet mellom rentebegrensningsregelen og EØS-avtalen.....	20
3.1 Forholdet mellom norsk rett og EØS-avtalen.....	20
3.2 Relevante EØS-rettslige forpliktelser.....	20
3.2.1 Aktuelle bestemmelser i EØS-avtalen.....	20
3.2.2 Etableringsfriheten - EØS artikkel 31, jf. art. 34.....	21
3.3 Medfører sktl. § 6-41 et brudd på EØS-avtalens regler om etableringsfrihet?	22
3.3.1 Innledning.....	22
3.3.2 Sammenlignbare situasjoner.....	23

3.3.3	Forskjellsbehandles sammenlignbare skattesubjekter?	26
3.3.4	Kan forskjellsbehandlingen rettferdiggjøres?	31
3.3.5	Konklusjoner	36
4	Forslag til endringer av rentebegrensingsregelen.....	38
4.1	Innledning.....	38
4.2	Regelendringene – en oversikt	39
4.3	Regelendringenes EØS-rettslige sider.....	40
5	Avsluttende betraktninger	46
	Litteraturliste mv.	49

1 Innledning

1.1 Tema og problemstillinger

Flytting av finansiell kapital over landegrensene øker som en følge av at en stadig større del av verdensøkonomien er organisert i internasjonale konsern. Økt globalisering og høy kapitalmobilitet medfører at bevegelse av finansiell kapital mellom ulike skattejurisdiksjoner forekommer stadig oftere.¹ Den internasjonale utviklingen krever at skatteregelverk utvikles og tilpasses den økende globaliserte hverdagen, slik at mulighetene for uønsket internasjonal skatteplanlegging innsnevres så langt det er mulig for å beskytte de nasjonale skattefundamentene. Internasjonaliseringen fører til økt konkurranse om skattekronene og behovet for helhetlige og robuste regler er stort.

En av reglene som tar sikte på å motvirke internasjonal skatteplanlegging er den norske rentebegrensningsregelen nedfelt i skatteloven § 6-41. Armlengdeprinsippet og bestemmelsen i skatteloven § 13-1 om skjønnsfastsettelse av ligning ved interessefellesskap, fungerte tidligere sammen for å forhindre skatteplanlegging ved bruk av lån mellom nærstående selskaper. Armlengdeprinsippet er imidlertid vanskelig å anvende på låneforhold, spesielt interne låneforhold i konsern, slik at behovet for en enkel og praktikabel sjablongregel var betydelig.² Sammenlignet med andre OECD-land var Norge sent ute med å etablere en mekanisk særregel som forhindret at tynt kapitaliserte selskaper opparbeidet seg store fradragberettigede utgifter i Norge, slik at selskapene fikk tilsvarende reduserte skattbare inntekter.³ Internasjonale konsern hadde incentiver til å plassere mye gjeld i Norge, hvor selskapsskattesatsen var relativt høy, sammenlignet med andre vestlige land.⁴ Overskudd opparbeidet i Norge kunne dermed bli redusert gjennom rentekostnader betalt til skattejurisdiksjoner hvor tilsvarende renteinntekter ble lavt beskattet, eller ikke beskattet overhodet. Mer eller mindre kunstige låneavtaler kunne inngås innad i konserner med datterselskaper i Norge, for å redusere skattbart overskudd gjennom rentekostnader. Internasjonale konsern kunne dermed tilegne seg et konkurransefortrinn overfor nasjonale konsern som ikke hadde tilsvarende mulighet for tilordning av gjeld i ulike skattejurisdiksjoner, samtidig som det norske skattegrunnlaget ble

¹ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.2.1

² NOU 2014:13 pkt. 8.1

³ Selskaper med høy gjeldsgrad sammenlignet med egenkapital

⁴ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.2.1

skadelidende i mangel på skatteregler som begrenset tilpasningsmulighetene de internasjonale konsernene hadde.

Rentebegrensningsregelen ble innført for å forhindre overskuddsflytting og den trådte i kraft med virkning fra inntektsåret 2014. Skatteregler, som rentebegrensningsregelen, blir til i et samspill mellom nasjonal- og internasjonal skatterett. Regler som ikke tar hensyn til den økende globaliseringen blir svært ineffektive i kampen for å bekjempe internasjonal skatteplanlegging. Samtidig har Norge traktatfestede forpliktelser å ivareta, og står ikke fritt til å utforme skatteregler som best ivaretar det nasjonale skatteproveny, uten å ta hensyn til Norges internasjonale forpliktelser, herunder forpliktelser etter EØS-avtalen. EØS-avtalen omfatter i utgangspunktet ikke noen regler om felles skattelovgivning, men Norge har forpliktet seg til at skattereglene og annen internrettslig regulering skal være i samsvar med de fire frihetene.

Oppgaven tar sikte på å vurdere akkurat denne forpliktelsen. Problemstillingen er dermed om den norske rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41 medfører et brudd på Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Den fjerde mai 2016 åpnet EFTAs overvåkningsorgan en formell sak mot Norge hvor det foreløpig ble konkludert med at rentebegrensningsregelen kunne være i strid med EØS-avtalen, en sak som ser ut til å havne i EFTA-domstolen.⁵

Problemstillingen er dermed svært aktuell og det er behov for en avklaring da resultatet kan få innvirkninger på en stor gruppe av skattytere. Rentebegrensningsregelens forhold til Norges EØS-rettslige forpliktelser vil vurderes ved hjelp av en gjennomgang av rentebegrensningsregelen i sin nåværende form, før de EØS-rettslige sidene ved problemstillingen drøftes.

Skatteretten er et dynamisk rettsområde som er gjenstand for stadige endringer og reformer. I mai 2017 sende Finansdepartementet ut forslag til endringer av rentebegrensningsregelen på høring. Regelen står dermed overfor nært forestående endringer, men rentebegrensningsregelen slik den fremstår i nåværende utgave, og hvordan denne forholder seg til EØS-avtalen, vil kunne få konsekvenser for alle som har fått sine rentekostnader avskåret i kraft av regelen siden dens ikrafttredelse i 2014. Oppgaven tar også sikte på å gjennomgå det ferske høringsnotatet i lys av Norges EØS-rettslige forpliktelser, for å se på i hvilken grad lovforslaget medfører noen endring i forholdet mellom rentebegrensningsregelen og EØS-avtalen.

⁵ Se Reasoned Opinion fra ESA til Norge ved Finansdepartementet

Rentebegrensingsregelen opererer ikke i et skatterettslig vakuum. I vurderingen av de angitte problemstillinger vil det derfor bli aktuelt å se på samspillet mellom sktl. § 6-41 og andre sentrale skatterettslige regler, og hvordan disse påvirker anvendelsen av rentebegrensingsregelen og forholdet til EØS-avtalen.

1.2 Rettskildebildet og metodiske betraktninger

Fokuset for analysen av problemstillingen er § 6-41 i lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt, heretter skatteloven eller sktl. Bestemmelsen i § 6-41, ofte omtalt som rentebegrensingsregelen, oppstiller unntak fra hovedregelen om fradrag for gjeldsrenter i skatteloven § 6-40. Andre bestemmelser av betydning for de kommende vurderingene er særlig konsernbidragsreglene i skatteloven §§ 10-2 til 10-4.

Rentebegrensingsregelen må kunne anses som forholdsvis fersk. Bestemmelsen trådte i kraft med virkning fra inntektsåret 2014 og det er signalisert fra lovgiver at regelen kommer til å undergå kommende endringer. Det totale rettskildebildet knyttet til rentebegrensingsregelen må kunne sies å være noe begrenset. Det er lite eller ingen rettspraksis i tilknytning til anvendelse av regelen, trolig både fordi regelen må anses som relativt ny, og fordi den mekaniske utformingen av regelen sjeldent åpner for særlig tvil i tilknytning til anvendelse av bestemmelsen. Lovteksten vil dermed særlig bli tolket i lys av forarbeidene, som i mangel på andre kilder må anses som svært sentral og som en viktig rettskilde som kan bidra til å belyse formålet og hvordan regelen skal anvendes.

I tilknytning til oppgavens EØS-rettslige vurderingen vil EU- og EØS-rettens rettskildelære bli lagt til grunn. EØS-avtalen omfatter i utgangspunktet ikke felles regler om skatt, men Norge er forpliktet til ikke å vedta internrettslige skatteregler som strider mot avtalen. Utgangspunktet for vurderingen må tas i ordlyden i EØS-avtalen. EØS-avtalens bestemmelser i forbindelse med de fire friheter gir få anvisninger på hvordan rettsvister i forbindelse med motstridsspørsmål skal løses.⁶ Rettsavgjørelser fra EF- og EFTA-domstolen er derfor en sentral rettskilde for å tolke og kartlegge innholdet i EØS-avtalen og for å utfylle avtalen.⁷ Artikkel 6 i EØS-avtalen hjemler at EØS-avtalen skal tolkes i lys av rettsavgjørelser truffet av EU-domstolen, også før undertegnelsen av avtalen. Også rettspraksis fra EU-domstolen som omhandler spørsmål i tilknytning til forståelsen av det materielle innholdet i EØS-avtalen, som er kommet til etter

⁶ Bullen (2005) s. 80

⁷ NOU (2012:2) s. 40

avtalens tilblivelse er å anse som en relevant rettskilde. Dette er et resultat av EØS-rettens dynamiske karakter. Det foreligger en rekke avgjørelser både fra EF- og EFTA-domstolen som derfor vil være sentrale for den kommende EØS-rettslige vurderingen i tilknytning til rentebegrensingsregelen.

I oppgavens avsluttende del vil det ferske høringsnotatet som omhandler de foreslåtte endringene av rentebegrensingsregelen bli behandlet. Det må bemerkes at høringsnotatet bare er et forslag som ikke innebærer fastslåtte endringer. Forslagets rettskildemessige vekt er dermed noe begrenset, men for å bevare oppgavens aktualitet vil det bli foretatt en EØS-rettslig vurdering av de foreslåtte endringene i tråd med de EØS-rettens rettskildelære.

2 Avskåret rentefradrag mellom nærstående

2.1 Innledning

Rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41 danner grunnlaget for drøftelse av oppgavens problemstillinger. Det vil derfor i det følgende bli foretatt en gjennomgang av hovedtrekk ved den norske rentebegrensningsregelen, dens særtrekk sammenlignet med andre lands tilsvarende reguleringer, før det avslutningsvis i kapitlet vil bli gjennomført en vurdering av regelens virkninger.

2.1.1 Oversikt over regelen

Utgangspunktet i skatteretten, etter bestemmelsen i skatteloven § 6-40, er at renter på gjeld er fradragsberettiget, også renter betalt til såkalte nærstående.⁸ Skatteloven § 6-41 om begrensning av rentefradrag mellom nærstående innskrenker fradragsretten for renter på gjeld av en viss størrelsesorden betalt til nærstående, og i visse tilfeller også rentekostnader betalt til uavhengige parter. Av bestemmelsen fremkommer det at fradrag for renter på gjeld til ”nærstående person, selskap eller innretning” avskjæres dersom rentekostnadene overstiger 25 % av det aktuelle selskapets alminnelige inntekt, etter korrigering for rentekostnader og skattemessige avskrivninger. Rentebegrensningsregelen er en sjablongregel som kun tar hensyn til det matematisk objektive forholdet mellom korrigert alminnelig inntekt og rentekostnader. Regelen er utformet som en såkalt SAAR (Specific Anti-Avoidance Rule), som rammer mekanisk og har et avgrenset virkeområde.

Regelen rammer bare selskaper eller innretninger med lån av en viss størrelse, da bestemmelsen kun aktualiseres i de tilfeller hvor selskaper har rentekostnader som overstiger terskelbeløpet på fem millioner kroner i løpet av det samme inntektsåret.⁹ Rentebegrensningsregelen gjelder etter sin ordlyd likt for nasjonale- og internasjonale selskaper.

⁸ Lov av 26. Mars 1999 nr. 14

⁹ Gjems-Onstad m.fl. (2015) s. 597

2.2 Legislativ bakgrunn for innføring av rentebegrensingsregelen i sktl. § 6-41

Rentebegrensingsregelen ble innført i norsk rett som en del av flere tiltak for å beskytte de nasjonale skattefundamentene og det totale skatteprovenyet. Høy kapitalmobilitet og en stadig økning i flernasjonale konsern gjorde innføringen av regelen nødvendig for å hindre provenytap.¹⁰ Før vedtakelse av regelen hadde flernasjonale konsern insentiv til å plassere store mengder gjeld i selskaper i Norge, hvor selskapskattesatsen er relativt høy, for dermed å kunne oppnå store fradragposter. Overskuddet i Norge ble deretter redusert gjennom rentekostnader til jurisdiksjoner hvor skattesatsen på tilsvarende renteinntekt var lavere, eller ikke-eksisterende. Et annet formål med rentebegrensingsregelen var at den skulle medvirke til å bekjempe den negative konkurransemessige vridningen som oppsto mellom nasjonale- og flernasjonale konsern, da de nasjonale konsernene ikke hadde de samme tilpasningsmulighetene til de gjeldende gjeldsfradagsreglene og dermed oppnådde en høyere total skattebelastning sammenlignet med flernasjonale konsern.¹¹ Nasjonale konsern kunne ikke tilpasse seg gjeldsfradagsreglene ved å organisere selskapsstrukturene slik at renteinntektene ble beskattet med lavere sats i en annen skattejurisdiksjon. Renteinntektene for gruppen av helnorske skattytere ble dermed beskattet fullt ut med en høyere skattesats enn hva som var tilfellet for de internasjonale konsern som kunne kanalisere renteinntektene til land med lavere skattesats.

Armlengdeprinsippet, nedfelt i sktl. § 13-1, om skjønnsfastsettelse av formue og inntekt i interessefelleskap, kombinert med den ulovfestede gjennomskjæringsnormen ble tidligere anvendt som virkemidler for å motvirke uønskede tilpasninger knyttet til gjeldsstiftelse mellom nærstående. Felles for disse reglene er at de bygger på subjektive vurderinger som i praksis er vanskelig for ligningsmyndighetene å ta stilling til.¹² Reglene har dermed blitt vurdert som utilstrekkelige for å hindre skatteplanlegging gjennom bruk av rentefradrag. De fleste OECD-land har innført særregler som begrenser rentefradrag mellom nærstående. Det at Norge ikke hadde tilsvarende regler gjorde det svært attraktivt for flernasjonale konsern å plassere gjeld akkurat i Norge, et forhold som underbygget behovet for vedtakelse av særregulerte rentebegrensingsregler utover sktl. § 13-1 og den ulovfestede gjennomskjæringsnormen.¹³

¹⁰ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.2.1

¹¹ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.1

¹² Zimmer og BA-HR (2014) s. 466

¹³ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.2.1

2.3 Hvilke subjekter som omfattes av rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41

2.3.1 Innledning

Hvilke subjekter som rammes av reglene om rentebegrensning fremgår uttømmende av sktl. § 6-41, første ledd bokstavene a til d., med visse unntak opplistet i bestemmelsens åttende-, og niende ledd. Unntakene faller delvis utenfor kjerneområdene for avhandlingens problemstillinger, men vil bli behandlet hvor det er naturlig.

2.3.2 Hvilke subjekter rammes på låntakersiden

De ulike selskapstypene som omfattes av rentebegrensningsregelen etter § 6-41, første ledd, er;

- a. Selskaper og innretninger nevnt i sktl. § 2-2, første ledd,
- b. Deltakerlignede selskaper som nevnt i sktl. § 10-40,
- c. Norsk-kontrollerte selskap hjemmehørende i lavskattland (NOKUS), jf. § 10-60, og
- d. Utenlandske selskaper med begrenset skatteplikt til Norge etter sktl. § 2-3, herunder norsk filial av utenlandske selskaper.

Det som er verdt å merke seg er at bestemmelsen omfatter alle selvstendige skattesubjekter, etter oppstillingen i sktl. § 2-2, første ledd. Bestemmelsen gjelder også uavhengig av selskapsform, jf. den øvrige reguleringen i § 6-41, bokstavene b til d. Bestemmelsen rammer vidt ettersom hensynet til likebehandling tilsier at reglen skal gjelde uavhengig av selskapsform. Likebehandlingen av selskapsformene vil også medføre at muligheten for omgåelse av regelen basert på valg av selskapsform innskrenkes.¹⁴ Videre kan det bemerkes at fysiske personer og enkeltpersonforetak ikke omfattes av rentebegrensningsregelen, da det ble vurdert at risikoen for skatteplanlegging ved bruk av lån som finansieringsverktøy er lav for denne gruppen av skatteyttere.¹⁵

¹⁴ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.9.3

¹⁵ Ibid.

2.3.3 Hvilke subjekter som anses som nærstående långivere

Rentebegrensningsregelen kommer i utgangspunktet til anvendelse på lån fra ethvert skattesubjekt. På långiversiden avgrenses ikke kretsen av mulige långivere som rammes. Utover de skattesubjektene som rammes på låntakersiden av bestemmelsen, utvides kretsen av mulige långivere til også å gjelde fysiske personer, enkeltpersonforetak, skattefrie enheter etter sktl. § 2-30 og lån fra stat eller kommune. Det ble drøftet av departementet om innenlandske transaksjoner burde unntas fra regelen, slik at det ikke ble oppstilt noen begrensning i fradragsretten i de tilfeller hvor både låntaker og långiver var skattemessig hjemmehørende i Norge. Selv om rentebegrensningsregelen hadde til formål primært å ramme grenseoverskridende transaksjoner, ble det vurdert av departementet at en slik begrensning ville ha kommet i konflikt med EØS-avtalens krav om likebehandling.¹⁶ Videre ble det også vurdert om fysiske personer burde unntas som långivere. En slik begrensning kunne imidlertid åpne for tilpasningsmuligheter hvor selskaper kunne ta opp lån hos aksjonærer hjemmehørende i utlandet for å oppnå en overskuddsforflytning via rentebetalinger til nærstående aksjonær ut over landegrensene.¹⁷

2.3.4 Nærmere om kravet til ”nærstående”

Hvem som anses som nærstående til låntakeren er legaldefinert i sktl. § 6-41, fjerde ledd. Her fremkommer det alternative krav til kontroll eller eierskap for både långiver og låntaker. Selskaper er nærstående dersom långiver eller låntaker, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer motsvarende selskap, jf. § 6-41, fjerde ledd, bokstav a. § 6-41, fjerde ledd, bokstavene a til c. Direkte eierskap anses å foreligge dersom långiver eller låntaker eier eller kontrollerer minst 50 % i det kontraherende selskap. Kravene til eierskap og kontroll er alternative, slik at selskaper kan være nærstående selv om faktisk eierandel ikke nødvendigvis er 50 % eller mer, eksempelvis dersom det foreligger aksjonæravtaler som gir visse aksjonærer bestemmende flertall uavhengig av faktisk eierandel.

Kravet om nærstående parter er også oppfylt dersom det ved en beregning av de indirekte eierandelene i konsernet kommer til at eierandelene er minst 50 % for hvert ledd. Dersom selskap A eier 70 % av selskap B, som igjen eier 70 % av selskap C, vil As eierandel i selskap

¹⁶ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.10.3

¹⁷ Ibid.

C reelt være 49 %. Kravet til indirekte eierandel er likevel oppfylt da eierandelen i hvert ledd er minst 50 %.¹⁸

Låntaker og långiver anses også som nærstående dersom begge kontrolleres med minst 50 % av et tredje selskap, jf. sktl. § 6-41, fjerde ledd, bokstav c. Altså vil to søsterselskapet oppfylle kravet til nærstående.

Videre vil långivers slektninger, og selskaper som disse kontrollerer med minst 50 %, anses som nærstående til det låntakende selskap.

Som man ser av reguleringen, favner nærstående-begrepet i sktl. § 6-41 vidt. En slik vid regulering er en nødvendighet for å kunne begrense mulighetene for skattemotivert strukturering av konsern. Ved minst 50 % eierskap eller kontroll vil partene ha bestemmende innflytelse over finansieringsstrukturen innad i selskapene og risikoen for skattemessige tilpasninger vil dermed øke ettersom selskapene da står fritt til å tilpasse finansieringsformen etter skattereguleringen.¹⁹ Et krav om eksempelvis 90 % eierskap, slik det er for skattekonsern, kunne ha gitt uønskede incentiver til å selge seg ned til eierandeler rett under dette nivået, og fremdeles ha bestemmende innflytelse over finansieringsstruktur slik at mulighetene for skattemessig tilpasning fremdeles var betydelige.²⁰

Bestemmelsen regulerer også tidspunktet for når kravet til nærstående parter må være oppfylt. Av sktl. § 6-41, fjerde ledd, fremgår det at partene i låneforholdet anses som nærstående dersom kravet har vært oppfylt på noe tidspunkt i det inntektsåret hvor fradrag for rentekostnader ønskes ført. Med andre ord kommer man ikke utenfor rekkevidden av bestemmelsen dersom man ikke er nærstående på tidspunkt for avtaleinngåelsen, men senere i samme inntektsår oppfylles kravet. Hvor stor andel av rentene som avskjæres, dersom kravet til nærstående parter ikke er oppfylt for hele inntektsåret, fremkommer ikke eksplisitt av ordlyden i fjerde ledd. Det må antas at det er den andelen av renter som påløper mens långiver og låntaker er nærstående som er gjenstand for avskjæring.²¹ Altså vil ikke alle rentekostnader kunne avskjæres dersom partene kun er nærstående deler av året, men bare en forholdsmessig del. Dette fremkommer ikke direkte av bestemmelsen, men må sies å ha støtte i formål og bestemmelsens system.²²

¹⁸ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.11.3

¹⁹ Gjems Onstad m.fl. (2015) s. 602

²⁰ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.11.3

²¹ Gjems Onstad m.fl. (2015) s. 604

²² Ibid.

2.4 Begrensning i rentefradrag på lån fra eksterne långivere

Hovedregelen etter bestemmelsen i sktl. § 6-41 er at det kun er renter på lån til nærstående långiver som kan avskjæres. Dette utgangspunktet modifiseres noe i sjettede ledd, slik at renter betalt på lån til uavhengig tredjepart også i visse tilfeller kan være gjenstand for avskjæring etter § 6-41. Dette gjelder i de tilfellene hvor en nærstående part har stilt sikkerhet for den eksterne gjelden eller at en som regnes som nærstående har en fordring på en ikke-nærstående part og fordringen har sammenheng med gjelden, såkalte ”back-to-back”-lån. Disse tilfellene av eksternt lånopptak er omfattet av bestemmelsen slik at omgåelsesmulighetene som oppstår ved å gå via uavhengige tredjeparter begrenses.²³ Foreligger det slike tilfeller vil det eksterne lånet omklassifiseres til internt lån, og rentene blir dermed gjenstand for avskjæring.

2.5 Beregning av maksimalt rentefradrag

2.5.1 Maksimal fradragsramme og terskelbeløp

Rentebegrensingsreglen kommer bare til anvendelse for selskaper som har netto rentekostnader som overstiger fem millioner kroner. Innslagspunktet på fem millioner medfører at alle interne rentekostnader avskjæres dersom rentekostnadene ikke faller inn under selskapenes maksimale fradragsramme.

Rentebegrensingsregelen rammer de tilfeller hvor selskapers gjeldsbetalingsevne er lav sett i forhold til de totale rentekostnadene selskaper har. Regelen om avskåret rentefradrag er altså en regel som virker for å forhindre tynt kapitaliserte selskaper. Ved beregning av maksimal fradragsramme tas det utgangspunkt i selskapers skattemessige EBITDA,²⁴ som er en regnskapsmessig størrelse som tar utgangspunkt i selskapers alminnelige inntekt, justert for skattemessige avskrivninger og rentekostnader og redusert med renteinntekter.²⁵ Den årlige rentefradragsrammen utgjør 25 prosent av selskapenes skattemessige EBITDA.²⁶ Dersom de totale rentekostnadene på mer enn fem millioner kroner overstiger 25 prosent av selskapenes skattemessige EBITDA, avskjæres fradragsretten for interne rentekostnader. Dersom et selskap

²³ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.12.1

²⁴ ”Earnings before interest, taxes, depreciations and amortizations”, eller ”inntekt før rentekostnader, skatt, nedskrivninger og avskrivninger”.

²⁵ Zimmer og BA-HR (2014) s. 476

²⁶ Sktl. § 6-41, tredje ledd

har totale rentekostnader som overstiger den maksimale fradragsrammen, avskjæres retten til fradragsføring av et beløp som tilsvarer netto interne rentekostnader, da det kun er renter på interne lån som bestemmelsen har til hensikt å ramme.

Valget av EBITDA som hovedmodell for utregning av fradragsrammen har sin bakgrunn i at gjeldsbetjeningsevnen ofte kan være en indikasjon på om lånefinansieringen har sin bakgrunn i reelle forretningsmessige vurderingen, fremfor skattemessige forhold.²⁷

2.5.2 Nærmere om EBITDA-modellen

Som tidligere nevnt baserer beregningen av maksimal fradragsramme for låntakende selskap seg på en tilnærming av en skattemessige beregning av EBITDA. Beregningsgrunnlaget for maksimalt rentefradrag kan uttrykkes slik:

$$\begin{aligned} & \textit{Alminnelig inntekt} \\ & + \textit{Skattemessige avskrivninger} \\ & + \textit{Rentekostnader} \\ & - \textit{Renteinntekter} \\ & = \textit{Beregningsgrunnlag for maksimal fradragsramme.} \end{aligned} \quad ^{28}$$

Dersom netto rentekostnader overstiger 25 % av beregningsgrunnlaget avskjæres rentekostnader tilsvarende størrelsen på summen av de interne rentekostnadene. Dersom et selskap har netto rentekostnader, både på eksternt- og intern gjeld, på eksempelvis 6 millioner kroner, slik at terskelbeløpet er oversteget, avskjæres fradragsretten for interne rentekostnader dersom de totale rentekostnadene overstiger 25 % av selskapets EBITDA. Overstiges fradragsrammen avskjæres altså retten til å fradragsføre de interne rentekostnadene fullt ut. Altså vil eksterne rentekostnader bidra til å fortrenge fradragsretten for interne renter, ved at selskaper ”bruker opp” fradragsrammen på netto eksterne rentekostnader slik at fradrag for overskytende interne rentekostnader avskjæres fullt ut.²⁹ Eventuelle overskytende eksterne rentekostnader vil alltid kunne fradragsføres, etter prinsippet i sktl. § 6-40.

²⁷ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.6

²⁸ Gjems-Onstad m.fl. (2015) s. 610

²⁹ Sandli m.fl. (2014) s. 186

Dersom et selskap får avskåret fradragretten for interne rentekostnader kan disse fremføres til fradrag i alminnelig inntekt de påfølgende ti år.³⁰ Fremtidig fradragrett forutsetter imidlertid at rentekostnadene ligger innenfor den maksimale fradragrammen, etter en beregning av skattemessig EBITDA, for det året hvor kostnadene ønskes fradragført. Det kan merkes i denne sammenheng at det kun er mulig å fremføre avskårede renter, ikke ubenyttet fradragramme.³¹ Dersom et selskap ikke benytter seg av hele den maksimale fradragrammen for et gitt inntektsår, kan ikke denne ubenyttede delen fremføres slik at fradragrammen øker for et påfølgende år.

2.6 Rentebegrensningsregler i utvalgte land

2.6.1 Innledning

Som tidligere nevnt har de fleste OECD-land innført regler som begrenser rentefradrag på lån fra nærstående. I det følgende vil rentebegrensningsregler fra utvalgte land gjennomgås for å gi et innblikk i hvordan problemstillingen i tilknytning til fradragrett for renter på gjeld til nærstående er regulert i andre land, og hvordan disse reglene skiller seg fra de norske. Gjennomgangen vil være med på å gi et innblikk i ulike alternative utforminger til skatteregler som avskjærer rentefradrag mellom nærstående parter.

2.6.2 Rentebegrensningsregler i Sverige

Hovedregelen i svensk rett er nektelse av fradrag for rentebetaling til nærstående selskap. Fradragrett kan likevel tidvis tillates dersom minst et av to unntak er oppfylt. For det første gjelder ikke rentebegrensningsregelen i de tilfeller hvor motsvarende renteinntekt ville ha blitt skattlagt med minst 10 prosent, forutsatt at det mottakende selskapet bare skulle ha hatt denne inntekten. Dette unntaket er ikke absolutt, og svenske skattemyndigheter forbeholder seg retten til å se bort fra 10 prosents-unntaket i de tilfeller hvor transaksjonen har et ”väsentlig skatteförmån”, med andre ord om transaksjonen er klart skattemessig motivert.³² En lignende vurdering vi i norsk rett finner igjen blant annet i den ulovfestede gjennomskjæringsnormen.

³⁰ Sktl. § 6-41, syvende ledd

³¹ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.14.3

³² 24. kap. 10 d § Inkomstskattelagen (1999:1229)

Det andre unntaket, som fungerer som en sikkerhetsventil i det svenske regelverket, er at selskapene i interessefelleskap nyter fradragsrett i de tilfeller hvor opptak av lån hovedsakelig er forretningsmessig motivert, også i de tilfeller hvor ti-prosents-kravet ikke er oppfylt.³³ Dette gjelder kun dersom kreditor for lånet er hjemmehørende i EØS- eller et annet land som Sverige har inngått skatteavtale med. Denne sikkerhetsventilen medfører at den svenske rentebegrensningsregelen ikke rammer transaksjoner som er velbegrunnede ut fra bedriftsøkonomiske vurderinger. I vurderingen om transaksjonen har tilstrekkelig forretningsmessig realitet fremgår det av regelverket at det skal vektlegges om finansieringen kunne ha blitt gjennomført ved hjelp av konsernbidrag fremfor lån. Det faktum at det svenske regelverket har denne skjønsmessige vurderingen medfører at reglene ikke rammer like mekanisk som den tilsvarende norske bestemmelsen i sktl. § 6-41.

2.6.3 Rentebegrensningsregler i Tyskland³⁴ og Finland

Regelsettene i Tyskland og Finland som begrenser muligheten for fradragsføring av rentekostnader på gjeld til nærstående selskap eller innretning, bærer så store likhetstrekk at det anses som hensiktsmessig å behandle disse sammen.

De tyske- og finske reglene anvender, som de norske, EBITDA som verktøy for beregning av maksimal fradragsramme. Maksimalt rentefradrag, på rentekostnader tilknyttet ekstern- og intern gjeld, er begrenset til 30 % av selskapenes årlige EBITDA. Den tyske regelen kommer til anvendelse dersom selskaper har rentekostnader som overstiger 3 millioner euro, dette gjelder både for interne- og eksterne rentekostnader. For Finlands del er terskelbeløpet 500 000 euro. Avskåret rentefradrag kan i begge land fremføres til fradrag i senere inntektsår uten at denne fremføringsretten er tidsbegrenset. I motsetning til den norske regelen kan også ubenyttet fradragsramme fremføres etter tysk rett, med en tidsbegrensning på fem år.

Begge regelsettene har også visse aktuelle unntak. For det første kommer den tyske regelen bare til anvendelse på selskaper som inngår i et konsern eller en annen form for interessefelleskap. Den norske- og finske regelen er avhengig av forhold på långiversiden, ved at låntaker og långiver må være nærstående, mens den tyske ikke skiller mellom intern- og

³³ 24. kap. 10 e § Inkomstskattelagen (1999:1229)

³⁴ PwC Tax Summaries og Høringsbrev fra Fin. Dep. 11.04.13 pkt. 4.5

ekstern gjeld, men heller differensierer på selskapsstruktursiden uavhengig av subjektforholdene i selve transaksjonene.

Det andre unntaket i tysk rett er at fradragsbegrensningen ikke kommer til anvendelse for selskaper som er del av et interessefellesskap, dersom det aktuelle selskapet påviselig har en egenkapitalgrad³⁵ som ikke er mer enn 2 % lavere enn konsernets samlede egenkapitalgrad. I finsk rett er det tilstrekkelig at selskapet som ønsker å fradragsføre rentekostnadene har like høy, eller høyere egenkapitalgrad enn hva som gjelder for konsernet samlet. Dette siste unntaket fungerer som regelsettenes sikkerhetsventil, ved at konserner ikke kan flytte en uforholdsmessig stor andel av konsernets samlede gjeld til enkelte selskaper i interessefellesskapet, typisk selskaper som er lokalisert i skattejurisdiksjoner med høyt skattenivå, og dermed reduseres muligheten for uønskede skattemessige tilpasninger.

2.6.4 Rentebegrensningsregler i Danmark

Danmark har ikke én enkelt regel som begrenser rentefradrag, men heller tre regelsett som virker sammen for å oppnå formålet om å begrense tap av skattegrunnlag ved bruk av rentefradrag.³⁶

For det første har Danmark en egen regel som begrenser rentefradrag dersom et selskap er tynt kapitalisert. Rentekostnader som overstiger 10 millioner danske kroner og som er i overkant av fire ganger selskapets egenkapital kan ikke fradragsføres. Begrensningen gjelder bare for renter på interne lån, fra långivende selskaper hvor låntaker har en kontrollerende innflytelse. Imidlertid kan rentekostnadene fradragsføres selv om rentekostnadene overstiger fire ganger egenkapitalen, dersom selskapet godtgjør at det kunne ha blitt finansiert på tilsvarende måte ved eksternt lånopptak.³⁷

For det andre opererer dansk rett med et øvre tak på selve rentefradraget ut i fra forholdet mellom selskapets totale rentekostnader og selskapets totale aktiva. Inntil et grunnbeløp på 21,3 millioner danske kroner gis det full fradragsrett for rentekostnader. Overstiges grunnbeløpet gis det kun fradrag inntil 3,2 % av selskapets skattemessige verdi av aktiva.³⁸

³⁵ Andel av selskapets totale kapital som er egenkapital

³⁶ Høringsbrev fra Fin. Dep. 11.04.13 pkt. 4.2

³⁷ Folkvord og Jacobsen (2014) pkt. 4.2.4

³⁸ PwC Tax Summaries – Denmark 2017

Det tredje regelsettet omhandler en begrensning ut i fra hvor mye et selskaps rentekostnader kan redusere skattepliktig inntekt før renter og skatt, eller EBIT.³⁹ Rentekostnadene kan redusere et selskaps EBIT med maksimalt 80 %. Overstiges denne terskelen blir rentefradrag nektet, både for interne- og eksterne renter. Regelen forutsetter som aktiva-regelen at det aktuelle selskapet har totale rentekostnader som overstiger 21,3 millioner danske kroner.

2.7 Foreløpige betraktninger

Rentebegrensningsregelen er som vist nøytralt utformet hva gjelder nasjonal tilknytning. Regelen rammer i utgangspunktet etter sin ordlyd likt for nasjonale- og flernasjonale konsern. Et problem med regelen som blir fremhevet av flere er dens mekaniske sjablongmessige utforming, som kan være problematisk spesielt tatt i betraktning de grunnleggende skatterettslige prinsippene om skatteevne og nøytralitet.⁴⁰ Nøytralitetshensynet tilsier at skattyters adferd og prioriteringer ikke bør styres av de gjeldende skatteregler, da dette vil medføre unødvendig ressursbruk. Da rentebegrensningsregelens utforming åpner for skattemessige tilpasninger i valget av finansieringsform og plassering av gjeld, utfordres nøytralitetshensynet på en negativ måte. Fordelen med sjablongregler som rentebegrensningsregelen er at de er praktiske og enkle å anvende. Ulempen er at de rammer mekanisk og kan være upresise.⁴¹ Terskelbeløpet på fem millioner kroner medfører også et insentiv for selskaper å legge seg tett opp mot terskelen. Selskaper kan dermed unngå avskjæring av fradragsrett for betydelige rentekostnader så lenge de totale rentekostnadene ikke overstiger terskelbeløpet.

Den mekaniske utformingen av regelen kan medføre uheldige konsekvenser hvor skattyter får avskåret fradragsretten for legitime renteutgifter som er et resultat av reell forretningsmessig begrunnet aktivitet. En virkning som strider mot skatteevneprinsippet,⁴² og som ikke er i tråd med formålet bak bestemmelsen, som er å ramme grenseoverskridende overskuddsflytting ved bruk av renteinntekter.⁴³ På grunn av utformingen av rentebegrensningsregelen kan den altså i utgangspunktet ramme legitime nasjonale lån. Det er likevel bred faglig enighet om at det foreligger et behov for en regel som begrenser fradragsretten, selv om den kan ha visse uønskede konsekvenser. Fordelen med rentebegrensningsregelen er at den er et effektivt og

³⁹ Earnings Before Interest and Taxes

⁴⁰ Se Zimmer og BA-HR (2014) s. 466

⁴¹ Gjems-Onstad m.fl. (2015) s. 597

⁴² Ibid. s. 598

⁴³ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.2.1

praktikabelt verktøy som er relativt enkel for skattemyndighetene å anvende. Regelen er også forholdsvis praktisk for selskapene selv å holde rede på.

Rentebegrensningsregelen kan også ha visse asymmetriske virkninger. Dersom selskaper får avskåret sin fradragrett, samtidig som de motsvarende renteinntektene beskattes fullt ut, oppstår det en økonomisk dobbeltbeskatning som er uheldig for selskaper som opererer nasjonalt.⁴⁴ Denne asymmetrien ble fremhevet i forarbeidene, uten at problematikken ble adressert i den endelige lovbestemmelsen.⁴⁵

⁴⁴ Banoun og Kaarbø (2014)

⁴⁵ Prp. 1 LS (2013–2014) pkt. 4.15.3

3 Forholdet mellom rentebegrensningsregelen og EØS-avtalen

3.1 Forholdet mellom norsk rett og EØS-avtalen

EØS-avtalen regulerer Norges og de øvrige EØS-landenes forhold til EU og EUs indre marked. Bestemmelsene i avtalen har trinnhøyde som formell lov, og Norge er forpliktet til ikke å vedta lover og regler som kommer i konflikt med forpliktelsene som Norge er underlagt etter avtalen.⁴⁶ Hoveddelen i EØS-avtalen gjelder som norsk rett med forrang etter EØS-loven § 2. Av de fire frihetene som er hjemlet i EØS-avtalen er det primært fri flyt av kapital og etableringsfriheten som er relevante i forbindelse med rentebegrensningsregelen og andre skatterettslige bestemmelser. Norske internrettslige regler kan som hovedregel ikke medføre restriksjoner i disse frihetene, unntaksvis på visse vilkår som vil bli drøftet senere.

3.2 Relevante EØS-rettslige forpliktelser

3.2.1 Aktuelle bestemmelser i EØS-avtalen

Rentebegrensningsregelen rammer lånefinansiering internt i konsern og andre interessefellesskap. I vurderingen av om hvilke friheter som etter EØS-avtalen danner de aktuelle rammer for den nasjonale lovgivningen, er det først og fremst prinsippene om fri flyt av kapital og etableringsfriheten som aktualiseres. I det følgende vil det tas stilling til hvilken av disse frihetene det er mest relevant å rubrisere forholdet i tilknytning til rentebegrensningsregelen under.

Av rettspraksis fra EU- og EFTA-domstolen fremkommer det at det sentrale for fastsettelsen av hvilken av de fire frihetene som den nasjonale lovgivningen skal vurderes opp mot, er formålet bak de aktuelle nasjonale bestemmelsene. I Cadbury Schweppes-dommen fra EU-domstolen,⁴⁷ en sak som omhandlet forholdet mellom britiske CFC-regler⁴⁸ og etableringsfriheten, ble det uttalt at nasjonale bestemmelser som regulerer situasjoner hvor nasjonale skattesubjekter har bestemmende innflytelse på finansieringen av andre

⁴⁶ EØS lov av 27. november 1992 nr. 109

⁴⁷ Sak C-196/04 - Cadbury Schweppes and Cadbury Schweppes Overseas

⁴⁸ Controlled Foreign Company-regler, tilsvarende de norske NOKUS-reglene

skattesubjekter lokalisert i utlandet vil falle innenfor virkeområdet til etableringsfriheten.⁴⁹ Nasjonale bestemmelser som regulerer omsetning av kapital, som eksempelvis rettigheter tilknyttet aksjeposter, vil i utgangspunktet rammes av fri bevegelse av kapital, men dersom aksjeinnehaveren er av et slikt omfang at det medfører bestemmende innflytelse over det aktuelle selskapet vil forholdet rubriseres under etableringsfriheten.⁵⁰

Rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41 omhandler lån mellom nærstående parter. En forutsetning for å kunne anses som nærstående parter er at det foreligger bestemmende innflytelse i forholdet mellom låntaker og långiver, enten direkte eller indirekte. Rentebegrensningsregelen aktualiseres dermed bare i de tilfellene hvor det foreligger bestemmende kontroll selskaper i mellom. Selv om finansiering ved bruk av lån isolert sett er et forhold som rammes av fri bevegelse av kapital, medfører kravene til eierskap og kontroll i sktl. § 6-41 at situasjonene som bestemmelsen regulerer må vurderes i lys av reglene om etableringsfrihet i EØS-avtalen.

3.2.2 Etableringsfriheten - EØS artikkel 31, jf. art. 34

Retten til fri etablering er hjemlet i kapittel 2 av EØS-avtalen. Av EØS art. 31 fremgår det at fysiske personer har rett til å etablere varig økonomisk virksomhet i en annen EØS-stat. Dette gjelder både retten til primæretablering av ny virksomhet i en annen EØS-stat enn den staten hvor skattesubjektet er skattemessig hjemmehørende, og sekundæretablering av datterselskaper eller filialer. Artikkel 34 av EØS-avtalen utvider denne retten til også å gjelde juridiske personer, dersom de juridiske personene er opprettet i tråd med lovgivningen i en EØS-stat.⁵¹

Som den tidligere fremstillingen av rentebegrensningsregelen har vist, rammer bestemmelsen på subjektssiden kun selskaper som vil omfattes av den utvidende bestemmelsen i EØS art. 34.⁵² Rentebegrensningsregelen vil dermed omfatte juridiske personer som er underlagt retten til fri etablering etter EØS-avtalen.

En forutsetning for å drøfte om Norges EØS-rettslige forpliktelser er brutt, er om det foreligger et grenseoverskridende element som aktualiserer retten til fri etablering. Rent interne forhold omfattes ikke av etableringsfriheten.⁵³ Formålet bak innføringen av rentebegrensningsregelen

⁴⁹ Sak C-196/04 - Cadbury Schweppes and Cadbury Schweppes Overseas, premiss 31

⁵⁰ Se bl.a. Sak C-251/98 – Baars, premiss 22 og Sak C-208/00 – Überseering, premiss 77

⁵¹ Sejersted m.fl. (2011) s. 390

⁵² Se pkt. 2.3.1

⁵³ Sejersted m.fl. (2011) s. 395

var å hindre overskuddsflytting ut av landet og dermed uthule det nasjonale skattegrunnlaget.⁵⁴ Formålet er dermed bare relevant for grenseoverskridende grupper av skatteyttere. Regelen ble innført som et redskap i kampen mot uønsket internasjonal skatteplanlegging og var ment å virke flernasjonalt. Ettersom rentebegrensningsregelens formål er å ramme grenseoverskridende aktivitet anses det å foreligge et grenseoverskridende element som aktualiserer den kommende drøftelsen i forbindelse med et mulig brudd på EØS-avtalens regler om etableringsfrihet.

3.3 Medfører sktl. § 6-41 et brudd på EØS-avtalens regler om etableringsfrihet?

3.3.1 Innledning

For EU- og EFTA-domstolen har spørsmålet på skatterettens område ofte vært formulert som et spørsmål om det foreligger usaklig forskjellsbehandling som strider mot etableringsfriheten.⁵⁵ Vurderingen aktualiseres i tilfeller hvor det mulig kan foreligge en særlig byrde på grenseoverskridende aktivitet, som ikke i like sterk grad gjør seg gjeldende på intern aktivitet. Typiske tilfeller er situasjoner hvor den grenseoverskridende aktivitet pålegges en tyngre skattebelastning enn tilsvarende intern aktivitet. En forutsetning for å kunne drøfte en mulig forskjellsbehandling er at det foreligger sammenlignbare situasjoner som påviselig medfører ulike konsekvenser til ugunst for skattesubjekter som utøver sine rettigheter i kraft av etableringsfriheten.⁵⁶

Forskjellsbehandlingsvurderingen trenger ikke utelukkende å knytte seg til regler som direkte medfører forskjellsbehandling på bakgrunn av hvor selskapet er skattemessig hjemmehørende. EU-domstolen har derfor utviklet en praksis vedrørende indirekte diskriminering. Selv om ikke de omtvistede foranstaltningene direkte diskriminerer på bakgrunn av statsborgerskap, kan regelsett være utformet på en slik måte at de får ulike skattemessige konsekvenser på bakgrunn av opprinnelig bosted for skattyterne. Dermed kan det foreligge indirekte forskjellsbehandling i praksis selv om de aktuelle skattereglene ikke eksplisitt gir uttrykk for ulik skattemessig behandling basert på skattemessig tilhørighet.⁵⁷ Oppgaven avgrenses mot de konkrete

⁵⁴ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.9.1

⁵⁵ Zimmer (2009) s. 97

⁵⁶ Sejersted m.fl. (2011) s. 413

⁵⁷ Zimmer (2009) s. 98

konsekvensene et påvist brudd på EØS-avtalen vil medføre for de aktuelle selskapene som tidligere er rammet av rentebegrensning etter sktl. § 6-41.

3.3.2 Sammenlignbare situasjoner

En forutsetning for å vurdere om det foreligger forskjellsbehandling av hjemmehørende- og ikke-hjemmehørende rettssubjekter er at skattesubjektene er i tilstrekkelig sammenlignbare situasjoner. Foreligger det ulik behandling av ulike situasjoner, eksisterer det ingen uakseptabel forskjellsbehandling.⁵⁸ Det sentrale spørsmålet i det følgende blir dermed om det foreligger tilstrekkelig sammenlignbare situasjoner som kan danne grunnlag for en vurdering av mulig forskjellsbehandling.

EU-domstolen har gjennom sin praksis utviklet kriterier for å fastlegge om situasjonen er tilstrekkelig sammenlignbar for skattesubjekter hjemmehørende i et EU-/EØS-land og for skattesubjekter som benytter seg av etableringsfriheten i et annet EU-/EØS-land enn hvor de er hjemmehørende.⁵⁹

I saken *Talotta mot Belgia* fra EU-domstolen beskriver domstolen vurderingen av om situasjonene er tilstrekkelig sammenlignbare. Her uttaler EU-domstolen i premiss 19:

”(…) in the case of a tax advantage which is not available to a nonresident, a difference in treatment as between the two categories of taxpayer may constitute discrimination within the meaning of the Treaty where there is no objective difference between the situations of the two such as to justify different treatment in that regard (…)”⁶⁰

Sentralt for domstolen er det altså at situasjonene er sammenlignbare i de tilfeller hvor det ikke foreligger noen objektive forskjeller mellom situasjonene som kan begrunne en forskjellsbehandling vedrørende muligheten for å oppnå en skattefordel. Eksempelvis vil ulik behandling i tilknytning til fradragrett for samme type kostnader, eller skatteplikt for samme type inntekt være objektivt like situasjoner som kan legges til grunn for vurderingen av om det foreligger forskjellsbehandling. De objektive forskjellene knytter seg altså til skatterettslig relevante forskjeller, ulik tilknytning til beskatningsstaten anses i seg selv ikke å være en

⁵⁸ Zimmer (2009) s. 98

⁵⁹ Sejersted m.fl. (2011) s. 413

⁶⁰ Sak C-383/05 – *Talotta* premiss 19

relevant forskjell som kan begrunne forskjellsbehandling.⁶¹ En objektiv relevant forskjell vil kunne være at skattesubjektene opererer i så vidt forskjellige næringer at ulik skattemessig behandling er naturlig. Finansinstitusjoner er for eksempel utelatt fra rekkevidden at sktl. § 6-41 fordi gjeldsgraden i selskaper i denne næringen avviker betydelig fra andre næringer. En slik forskjell vil kunne være en objektiv ulikhet som begrunner ulik skattemessig behandling.

EU-domstolen har også uttalt seg om hva som vil være referansepunktene for vurderingen av om gruppene av skattytere er i sammenlignbare situasjoner.⁶² I Lankhorst-Hohorst oppstilte domstolen krav om hvilken *skattyterkategori* og *transaksjonsform* som skulle være utgangspunktet for vurderingen.⁶³ Utgangspunktet for vurderingen hva gjelder skattyterkategori er konsernstrukturer som rent objektivt er like, sett bort i fra geografisk skattemessig tilhørighet. For rentebegrensningsregelens vedkommende må situasjonen for flernasjonale konsern sammenlignes med et rent nasjonalt konsern. Det er også et spørsmål hvilken konserntype som må legges til grunn for vurderingen. Konsern hvor eierforholdene er under 90 % i hvert selskapsledd faller utenfor vurdering, da det vurderes slik at det ikke oppstår noe EØS-rettslig misforhold mellom nasjonale- og flernasjonale konserner i den forbindelse. Slike konsern vil etter ordlyden i skatteloven § 6-41 rammes identisk og den EØS-rettslige problemstillingen kommer dermed ikke på spissen for disse konserntypene. Dette standpunktet vil bli belyst senere i oppgaven.

Det relevante EØS-rettslige misforholdet hva gjelder virkningene av rentebegrensningsregelen aktualiseres i de tilfellene hvor det norske konsernet oppfyller kravene til å yte konsernbidrag etter skatteloven §§ 10-2 til 10-4. Det sentrale kravet i den forbindelse er kravet om mer enn 90 % eierskap i hvert selskapsledd. Utgangspunktet for sammenligningen blir dermed et norsk konsern som oppfyller kravene til å yte konsernbidrag selskapene imellom. Denne nasjonale situasjonen må sammenlignes med et flernasjonalt konsern med et mor-/datter-selskap hjemmehørende i Norge og motsvarende selskap hjemmehørende i et annet EØS-land, hvor det foreligger tilsvarende grad av eierskap som i de rent norske konsernene.

Vurderingen hva gjelder samme skattyterkategori blir dermed om det om det foreligger objektive skatterettslig relevante forskjeller mellom disse to situasjonene som tilsier ulik

⁶¹ Bullen (2005) s. 317

⁶² Sak C-324/00 – Lankhorst-Hohorst

⁶³ Bullen (2005) s. 179

skattemessig behandling, når alle faktorer, sett bort fra det grenseoverskridende elementet, anses like.

En lignende vurdering var oppe for EU-domstolen i *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*.⁶⁴ I saken ble de ulike britiske skatteregler for konserninterne lån og andre former for tynn kapitalisering, herunder omklassifisering av lån til egenkapital, vurdert i lys av etableringsfriheten. I saken ble det argumentert for at grenseoverskridende låneaktivitet ikke var sammenlignbart med rene nasjonal forhold, av den grunn at det kun var i en grenseoverskridende kontekst at muligheten for overskuddsflytting gjennom bruk av lån forelå.⁶⁵ Nasjonale konsern var dermed ikke i en sammenlignbar situasjon, fordi den samme risikoen for skatteunndragelse ikke gjorde seg gjeldende for denne gruppen av selskaper. Det ble anført at de britiske reglene hadde som formål utelukkende å ramme grenseoverskridende aktivitet, derfor var ikke nasjonale- og flernasjonale konsern i en sammenlignbar situasjon hva gjelder forholdet til den nasjonale lovgivning. De britiske reglene rettet seg dermed ikke mot samme skattyterkategori, og det forelå derfor ikke noen forskjellsbehandling av like tilfeller.

Denne anførselen ble imidlertid ikke tatt til følge av EU-domstolen. Domstolen fremhevet at flernasjonale- og nasjonale konsern kan anses sammenlignbare selv om situasjonen rent skattemessig er ulik for de to konserntypene.⁶⁶ Selv om risikoen for overskuddsflytting til skattejurisdiksjoner med lavere skattesatser kun foreligger for de flernasjonale konsernene, utelukker dette ikke at skatteregler som rammer slike konsern kan vurderes i lys av etableringsfriheten.

At rentebegrensingsregelen etter forarbeidene ble innført med formål å ramme grenseoverskridende aktivitet, fremfor rene nasjonale forhold, er derfor ikke avgjørende for om situasjonene er sammenlignbare når regelen er utformet slik at den kommer til anvendelse på låneforhold uavhengig av hvor selskapene er hjemmehørende.⁶⁷

I lys av uttalelsene i *Thin Cap*-dommen fra EU-domstolen må det derfor konkluderes med at norske- og flernasjonale skattekonsern befinner seg i en sammenlignbar situasjon og tilhører samme skattyterkategori hva gjelder rentebegrensingsregelen. At rentebegrensingsregelen får ulik anvendelse på flernasjonale konsern og at den ikke aktualiseres i like stor grad for rene

⁶⁴ Sak C-524/04 – *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*

⁶⁵ *Ibid.* premiss 58

⁶⁶ *Ibid.* premiss 59

⁶⁷ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.2.1

nasjonale forhold utgjør ikke en skatterettslig relevant forskjell som tilsier ulik skattemessig behandling.

Problemkomplekset som ble drøftet i Thin Cap-dommen avviker noe fra det foreliggende tilfellet. Dommen omhandler britiske skatteregler som medførte en omklassifisering av rentekostnader til utbytte, dersom rentekostnadene ble overført til et land som Storbritannia ikke hadde skatteavtale med. Det som er spesielt med den EØS-rettslige vurderingen av rentebegrensningsregelen er at det er forholdet mellom sktl. § 6-41 og konsernbidragsreglene som setter problemstillingen på spissen, en problemstilling som ikke tidligere er drøftet direkte i rettspraksis fra EF-/EFTA-domstolen. Det unike med denne aktuelle vurderingen er at det er sameksistensen av de to ulike regelsettene som er sentral for vurderingen av mulig forskjellsbehandling, ettersom rentebegrensningsregelen i seg selv er nøytral med hensyn til skattemessig tilhørighet. Man kan dermed ikke legge til grunn et rent lånefinansieringsforhold som felles transaksjonsform som utgangspunkt for vurderingen av forskjellsbehandling, ettersom et slikt utgangspunkt ikke vil fange opp spenningsforholdet mellom nasjonal- og internasjonal virksomhet. På dette punkt vil derfor den kommende vurderingen avvike noe fra de typiske vurderingene som EF- og EFTA-domstolen gjennomfører ettersom det vanskelig kan legges til grunn identisk felles transaksjonsform for flernasjonale- og nasjonale konsern.

3.3.3 Forskjellsbehandles sammenlignbare skattesubjekter?

Ettersom det er fastslått at situasjonene for den grenseoverskridende aktiviteten og rent nasjonale forhold er sammenlignbare må det videre vurderes om disse er underlagt ulik skattemessig behandling. Med andre ord blir spørsmålet om rentebegrensningsregelen medfører forskjellsbehandling av nasjonal- og grenseoverskridende aktivitet. EØS-avtalen oppstiller også visse unntak fra hovedregelen om at forskjellsbehandling er forbudt. Disse unntakene vil bli drøftet senere i oppgaven.

Etter praksis fra EU-domstolen, blant annet i Royal Bank of Scotland-saken, er det fastslått at forskjellsbehandling foreligger i de tilfellene hvor ulike regler anvendes på sammenlignbare situasjoner, eller de tilfellene hvor den samme regelen får anvendelse på ulike situasjoner som ikke er sammenlignbare.⁶⁸ I den kommende drøftelsen vil rentebegrensningsregelen vurderes opp mot det første alternativet, om regelen får ulik anvendelse på sammenlignbare situasjoner.

Sammenligningsgrunnlaget vil være 1. flernasjonale konsern, som enten har mor- eller datterselskap i Norge og som ville ha oppfylt kravene til å kunne yte konsernbidrag dersom begge selskapene hadde vært skattemessig hjemmehørende i Norge, og 2. rent nasjonale

⁶⁸ Sak C-311/97 – Royal Bank of Scotland premiss 26

konserner som oppfyller kravene til å kunne yte konsernbidrag. Virkningen av rentebegrensingsregelen må vurderes for begge disse situasjonene, for å kunne vurdere om regelen får ulik anvendelse.

Bestemmelsen i skatteloven § 6-41 er nøytralt utformet. Etter oppramsingen i første ledd, bokstavene a til d, ser man at regelen gjelder likt uavhengig om den aktuelle gjelden er til et nærstående selskap hjemmehørende i Norge eller til et nærstående selskap hjemmehørende i utlandet. Bestemmelsen i seg selv forskjellsbehandler ikke etter sin ordlyd og virkeområde, noe som i seg selv kan tilsi at bestemmelsen ikke er EØS-stridig. Det er imidlertid ikke avgjørende for vurderingen av om det foreligger forskjellsbehandling av nasjonal- og grenseoverskridende virksomhet, at bestemmelsen i § 6-41 direkte gir uttrykk for ulik behandling av sammenlignbare situasjoner.

Forskjellsbehandling kan også foreligge i de tilfellene hvor de sammenlignbare situasjonene får ulik skattemessig behandling, til tross for likheten. At regelsettet objektivt sett fremstår som likebehandlende og tilsvarende gunstig for begge tilfellene er ikke tilstrekkelig for at regelen er å anse som i tråd med etableringsfriheten.⁶⁹ Av forarbeidene til rentebegrensingsregelen fremgår det at utformingen av bestemmelsen, at den ikke skiller mellom grensekryssende rentebetalinger og rentebetalinger innad i Norge, var gjort for å ivareta hensynet til EØS-avtalen.⁷⁰ Samtidig fremheves det at regelen ble innført primært med tanke på grenseoverskridende aktivitet og beskyttelse av det norske skattegrunnlaget.⁷¹ Utformingen av bestemmelsen kan dermed fremstå som lite praktisk, og noe uheldig utformet ved at den, for å oppnå tilsynelatende likebehandling, også kan ramme legitime interne lån selv om formålet med bestemmelsen er en helt annen. At rentebegrensingsregelen *de jure* likebehandler nasjonal- og grenseoverskridende aktivitet er ikke tilstrekkelig for å oppnå likebehandling etter EØS-avtalen, selv om forarbeidene altså peker på dette som årsaken for den nasjonalitetsnøytrale utformingen.

Ser man på praksis fra EU-domstolen vedrørende forskjellsbehandling, er det ikke tilstrekkelig at det ikke foreligger direkte diskriminering som kan utledes av de aktuelle bestemmelsene for at regelverket skal være i tråd med EØS-avtalen. Etableringsfriheten forutsetter også at det ikke skal forekomme indirekte diskriminering basert på opphavsland. Dersom norske

⁶⁹ Sejersted m.fl. (2011) s. 414

⁷⁰ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.15.3

⁷¹ Ibid. pkt. 4.1

datterselskaper med morselskaper som ikke er skattemessig hjemmehørende i Norge får negativ skattemessig behandling på bakgrunn av morselskapets tilhørighet vil det kunne rammes som indirekte diskriminering.⁷² Dette støttes blant annet av Hervis mot Ungarn fra EU-domstolen hvor det fremgår at retten til likebehandling ikke bare omfatter et forbud mot direkte diskriminering basert på hvor et selskap er hjemmehørende, men også alle former for indirekte diskriminering, basert på andre deler av konsernets skattemessige tilknytning, som leder til faktisk forskjellsbehandling.⁷³ Det samme ble uttalt i Thin Cap-dommen, hvor det fremgår at alle former for forskjellsbehandling av datterselskaper ut i fra hvor morselskapet har sitt sete kan utgjøre et brudd på etableringsfriheten, ettersom det gjør det mindre attraktivt for utenlandske selskaper å opprette datterselskaper i de aktuelle landene hvor slike selskaper behandles mindre fordelaktig enn hjemmehørende selskaper.⁷⁴

I lys av rentebegrensningsregelen må man altså ikke bare vurdere om det foreligger en forskjellsbehandling *de jure*, men om det foreligger øvrige omstendigheter som medfører en *de facto* forskjellsbehandling mellom ellers sammenlignbare situasjoner.

Den klareste forskjellen i hvordan situasjonene behandles synliggjøres dersom man ser på mulighetene de ulike konserntypene har for finansiering gjennom bruk av egenkapital. Konsernbidrag kan ikke ytes over landegrensene med skattemessig virkning for giver og mottaker. Rentebegrensningsregelen vil dermed i praksis kunne ha den effekten at regelen primært vil komme til anvendelse for de flernasjonale konserntypene, fordi de rent nasjonale konsernene vil ha muligheten til å benytte seg av egenkapitalfinansiering fremfor lån.

Det kan dermed anføres at rentebegrensningsregelen forskjellsbehandler over to linjer.⁷⁵ For det første medfører sameksistensen av rentebegrensningsregelen og konsernbidragsreglene en *de facto* forskjellsbehandling ved at konserner med grenseoverskridende aktivitet vil ha en høyere total skattebyrde enn tilsvarende norske konserner, ettersom disse konserntypene ikke kan yte konsernbidrag med skattemessig virkning. Dersom det norske mor-/datter-selskapet får avskåret deler av sine rentekostnader og de motsvarende renteinntekter beskattes fullt ut i en annen skattejurisdiksjon rammes skattekonsernet med grenseoverskridende aktivitet som helhet av økonomisk dobbeltbeskatning. Konsern med grenseoverskridende aktivitet og

⁷² Bullen (2005) s. 303

⁷³ Sak C-385/12 – Hervis premiss 30

⁷⁴ Sak C-524/04 – Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, premiss 61

⁷⁵ Reasoned Opinion fra ESA til Norge ved Finansdepartementet pkt. 4.3.1

datterselskaper i Norge kan ikke nyttiggjøre seg av konsernbidragsreglene og rammes derfor av rentebegrensningsregelen ved lånefinansiering, på en annen måte enn de sammenlignbare norske konsernene, som heller kan benytte seg av egenkapitalfinansiering. Det kan dermed oppstå et vesentlig konkurransefortrinn for de rent nasjonale konsernene.

For det andre medfører rentebegrensningsregelen at det blir mindre attraktivt for norske konserner å etablere datterselskaper i andre EØS-land, ved at regelen gjør grenseoverskridende aktivitet mindre attraktivt. Det blir dermed mindre sannsynlig at norske selskaper benytter seg av etableringsfriheten ved at sameksistensen av regelsettene indirekte setter begrensninger på mulighetene for å utøve virksomhet på like vilkår.⁷⁶ Norske konsern som ønsker å etablere seg utover landegrensene vil kunne risikere en høyere total skattebyrde enn tilsvarende internasjonale skattekonsern, ved at selskapene ikke får fradrag for alle sine rentekostnader.

Samtidig kan det fremstå som om den nevnte faktiske forskjellsbehandlingen primært er et utslag av den grenseoverskridende begrensningen i konsernbidragsreglene.⁷⁷ Den EU-rettslige legaliteten av den grenseoverskridende begrensningen i konsernbidragsreglene kan sies å være prøvd i saken OY AA mot Finland.⁷⁸ I saken ble et finsk selskap nektet fradrag for konsernbidrag til et selskap hjemmehørende i utlandet, noe som klart medfører en restriksjon på etableringsfriheten. Restriksjonen ble imidlertid vurdert som nødvendig og rettferdiggjort ut i fra en vurdering av allmenne hensyn, i dette tilfellet hensynet til balansert allokering av beskatningskompetansen innad i EUs medlemsstater. Det er antatt i teorien at denne saken medfører at de norske konsernbidragsreglene, som i det vesentlige er like de finske, ikke er i strid med EØS-avtalen.⁷⁹ Legaliteten av den grenseoverskridende begrensningen i konsernbidragsreglene er altså prøvd av EU-domstolen. Dette medfører imidlertid ikke at man dermed kan se bort fra konsernbidragsreglene ved vurderingen av om det foreligger forskjellsbehandling. Hvordan rentebegrensningsregelen rammer de ulike gruppene av skattytere må vurderes konkret, og skattereglene som helhet danner rammeverket for vurderingen.

I EU-domstolens avgjørelse fra 1995 i Schumacker-saken, ble det fremhevet at andre forhold enn ulik nasjonalitet alene, som kunne føre til ulik behandling av grupper av skattytere,

⁷⁶ Reasoned Opinion fra ESA til Norge ved Finansdepartementet pkt. 4.3.1

⁷⁷ Reasoned Opinion fra Finansdepartementet til EFTA Surveillance Authority pkt. 2

⁷⁸ Sak C-231/05 – OY AA

⁷⁹ Zimmer (2009) s. 279

medførte traktatstridig forskjellsbehandling.⁸⁰ Rentebegrensingsregelen forskjellsbehandler ikke direkte, men andre forhold, her konsernbidragsreglernes begrensede anvendelsesområde, medfører ulik behandling.

Ettersom selskaper som mottar konsernbidrag ikke betaler renter på kapitaltilskuddet, medfører konsernbidragsreglene at norske selskaper i samme konsern kan velge å benytte seg av egenkapitalfinansiering fremfor lån, og slik unngå å få rentekostnader avskåret etter sktl. § 6-41. De sammenlignbare flernasjonale konsernene har ikke denne muligheten, og risikerer dermed en høyere total skattebyrde. Rentebegrensingsregelen forskjellsbehandler ikke bare på den måten at regelen kun kommer til anvendelse for flernasjonale konsern. Dersom norske selskaper i samme konsern benytter seg av lånefinansiering og det låntakende selskap har så høye rentekostnader at selskapet risikerer å få deler av fradragsretten avskåret etter sktl. § 6-41, kan selskapet motta konsernbidrag for å øke fradragsrammen. Konsernbidraget regnes som alminnelig skattepliktig inntekt for det mottakende selskap. Selskapets EBITDA vil dermed økes, slik at taket for fradragsberettigede rentekostnader øker. Muligheten til å øke fradragsrammen er også begrenset til kun å gjelde for nasjonale selskaper.

For å oppsummere så forskjellsbehandler rentebegrensingsregelen *de facto* over disse to nevnte linjene. Norske selskaper kan unngå regelen ved heller å benytte seg av konsernbidrag ved intern konsernfinansiering, eller så kan de omgå regelen ved å benytte konsernbidrag for å øke fradragsrammen. Man har her to sammenlignbare situasjoner som får ulik skattemessig behandling. Konserner med grenseoverskridende aktivitet risikerer en høyere total skattebyrde enn sammenlignbare norske konsern. Rentebegrensingsregelens forhold til konsernbidragsreglene er bare kort behandlet i forarbeidene.⁸¹ Her fremgår det at rentebegrensingsregelen ikke medfører et brudd på EØS-avtalen ettersom fradragsbegrensningen skal gjelde både for norskeide- og utenlandskeide konsern. Samtidig fremheves det som nevnt at formålet med regelen er å forhindre internasjonal skatteplanlegging til ugunst for det norske skattegrunnlaget, noe som i beste fall fremstår som inkonsekvent. Formålet med bestemmelsen trekker i retning av at grenseoverskridende aktivitet skal rammes, mens ordlyden ikke gjenspeiler formålet. At ordlyden er utformet slik at den likestiller hjemmehørende- og ikke-hjemmehørende aktører er ikke tilstrekkelig når regelen i dens effekt

⁸⁰ Sak C-279/93 – Schumacker, premiss 26

⁸¹ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.6

og sett i forhold til den øvrige skattereguleringen medfører en ulik behandling av ellers sammenlignbare situasjoner.

3.3.4 Kan forskjellsbehandlingen rettfærdiggjøres?

Selv om anvendelsen av rentebegrensingsregelen medfører en forskjellsbehandling av hjemmehørende- og ikke-hjemmehørende skattesubjekter så trenger ikke dette nødvendigvis å tilsa at regelen strider med EØS-avtalen. Av EØS-avtalen fremgår det først og fremst visse traktatfestede unntak som kan begrunne forskjellsbehandling, disse har imidlertid liten betydning for skatteregler.⁸² EU-domstolen har imidlertid utviklet en praksis om at en regel som innebærer forskjellsbehandling kan opprettholdes dersom regelen er begrunnet i tvingende allmenne hensyn.⁸³ På skatterettens område er eksempler på slike tvingende hensyn, hensynet til effektiv skattekontroll og skatteoppkreving og hensynet til å forebygge skatteunndragelse eller skatteomgåelse.⁸⁴ Dersom den aktuelle foranstaltning som medfører forskjellsbehandling av sammenlignbare subjekter er velbegrunnet i aksepterte allmenne hensyn krever EF-praksis videre at regelen må være egnet til å oppnå sitt mål og at regelen ikke går lenger enn nødvendig for å oppnå dette målet, eller et krav om regelens proporsjonalitet.⁸⁵

Først må det tas stilling til om den norske rentebegrensingsregelen er begrunnet i tvingende allmenne hensyn. For å ta stilling til dette må man vurdere formålet bak regelen, slik det fremkommer fra lovgivers side. Av lovforarbeidene fremkommer det at formålet med regelen er å hindre at internasjonale konsern plasserer store mengder av konsernets samlede gjeld i selskaper i Norge, for å oppnå store rentefradrag i Norge hvor selskapsskattesatsen relativt sett er høy, sammenlignet med andre europeiske land. Slik skatteplanlegging ved hjelp av rentefradrag kan medføre et betydelig provenytap som rentebegrensingsregelen søker å redusere. Videre søker også regelen å oppnå et mer egnet verktøy for ligningsmyndighetene å anvende for å bekjempe internasjonal skatteplanlegging, ettersom skatteloven § 13-1 og den ulovfestede gjennomskjæringsnormen har vist seg vanskelig å anvende på flernasjonale låneforhold.⁸⁶ Ser man på forarbeidene, er formålet med regelen mangesidig, og alle disse hensynene må vurderes opp mot terskelen satt gjennom praksis fra EU-domstolen.

⁸² Zimmer (2009) s. 105

⁸³ Se bl.a. Sak E-1/04 – Fokus Bank, premiss 33 og Sak C-383/10 Kommisjonen mot Belgia, premiss 49

⁸⁴ Bullen (2005) s. 564

⁸⁵ Zimmer (2009) s. 105

⁸⁶ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.2.1

Det første som vurderes er hensynet til enkle og praktikable regler for ligningsmyndighetene, noe som må karakteriseres som et administrativt hensyn. Spørsmålet om slike hensyn kan tjene som begrunnelse for et inngrep i etableringsfriheten er drøftet i praksis i EU-domstolen. I saken *Centro di Musicologica Walter Stauffer* ble det uttalt at selv om det kan være vanskelig å føre kontroll og skaffe seg den nødvendige dokumentasjon fra selskaper som ikke er skattemessig hjemmehørende i et land, så anses dette som en administrativ ulempe som ikke alene kan begrunne et inngrep i de grunnleggende friheter.⁸⁷ Hensynet til effektiv skattekontroll er i praksis fra EU-domstolen ansett som et relevant tvingende allment hensyn.⁸⁸ Rentebegrensningsregelen er imidlertid ikke en regel som bidrar til økt skattekontroll av grenseoverskridende aktivitet. Regelen er heller et anvendelig sjablongverktøy som ligningsmyndighetene kan benytte seg av for å gjøre effektivisere skatteinnkrevingen. Det faktum at regelen ble innført delvis for å lette arbeidet for ligningsmyndighetene, ettersom sktl. § 13-1 og den ulovfestede gjennomskjæringslæren hadde vist seg vanskelig å anvende, må anses som en administrativ ulempe snarere enn et tvingende allment hensyn som kan begrunne et inngrep i etableringsfriheten.

Videre tas det stilling til om hensynet til å unngå tap av skatteproveny er et tvingende allment hensyn som kan begrunne et slikt inngrep i etableringsfriheten. EU-domstolen har i flere saker vurdert om et slikt hensyn kan berettigede inngrep i de fire friheter, men dette har gjennomgående blitt kategorisk avvist.⁸⁹ I *Fokus Bank*-saken ble det uttalt at det å forhindre proveny tap var et rent økonomisk hensyn som ikke kunne anses som et tvingende allment hensyn.⁹⁰ Hensynet til beskyttelse av skatteprovenyet kan etter dette ikke begrunne et slikt inngrep i etableringsfriheten som rentebegrensningsregelen medfører.

Det siste sentrale hensynet slik det fremgår av forarbeidene er å forhindre utnyttelse av det norske skattesystemet, eller hensynet til å forebygge skatteomgåelse. Hensynet er i praksis fra EU-domstolen ansett som relevant og kan tjene som begrunnelse for inngrep i etableringsfriheten.⁹¹ Den norske rentebegrensningsregelen kan derfor sies å være begrunnet i et relevant allment hensyn. I det videre vil regelens proporsjonalitet vurderes. Spørsmålet blir

⁸⁷ Sak C-386/04 – *Centro di Musicologica Walter Stauffer*

⁸⁸ Se bl.a. sak C-120/78 – *Cassis de Dijon* premiss 8 og sak C-254/97 *Baxter* premiss 18

⁸⁹ Se bl.a. sak C-264/96 – *ICI* premiss 25, Sak C-436/00 – *X og Y* premiss 50 og *Bullen* (2005) s. 497

⁹⁰ Sak E-1/04 – *Fokus bank*, premiss 33

⁹¹ Se bl.a. sak C-524/04 – *Thin Cap* premiss 72 og sak C-196/04 – *Cadbury Schweppes* premiss 51

dermed om regelen oppnår sitt mål uten om å forebygge skatteomgåelse uten å gå lenger enn nødvendig for å oppnå dette målet.

En tilsvarende vurdering, om en foranstaltning kan opprettholdes hvor den er begrunnet i hensynet til å forhindre skatteomgåelser, har vært oppe i en rekke saker for EU-domstolen. I disse sakene har det for EU-domstolen vært sentralt at regler med slik begrunnelse bare kan ramme rent kunstige omgåelsesarrangementer. I saken Lankhorst-Hohorst, som omhandlet tyske regler om tynt kapitaliserte selskaper, ble det uttalt i forbindelse med vurderingen av proporsjonalitet, at de aktuelle reglene ”... does not have the specific purpose of preventing **wholly artificial arrangements** ...” (min utheving).⁹² At reglene som var begrunnet i hensynet til å unngå skatteunngåelser, ikke var utformet på en slik måte at kun kunstige omgåelsesarrangementer ble rammet av reglene, talte i disfavør av reglenes proporsjonalitet og tilsa at regelen gikk for langt for å oppnå målet om å hindre skatteomgåelse. I blant annet Cadbury Schweppes-saken fra EU-domstolen har det samme blitt gjentatt.⁹³ En forutsetning for at regler som har til formål å hindre skatteomgåelse skal anses proporsjonale er at reglene fungerer slik at de ”... prevent conduct involving the creation of **wholly artificial arrangements** which do not reflect economic reality ...” (min utheving).⁹⁴ Som tidligere vist retter ikke den norske rentebegrensningsregelen seg utelukkende mot kunstige skatteomgåelsessituasjoner. Selskaper risikerer å få avkortet reelle rentefradrag som stammer fra legitim økonomisk virksomhet med reell kommersiell begrunnelse.⁹⁵ Noe som taler mot regelens proporsjonalitet.

Rentebegrensningsregelen skiller heller ikke mellom delvis- og helt kunstige skatteomgåelsesarrangementer. Eksempelvis kunne selskaper ha fått fradragsrett for rentekostnader på lån tilsvarende hva som kunne ha vært inngått mellom uavhengige parter og fått avskåret det overskytende. At rentebegrensningsregelen ikke differensierer mellom legitime- og kunstige låneavtaler tilsier at rentebegrensningsregelen går for langt i sin søken etter å forhindre skatteomgåelse. At den ikke differensierer mellom noen grad av kunstige arrangementer, verken helt eller delvis, understreker dette ytterligere.

En annen forutsetning for at en regel som er begrunnet med hensynet til å forhindre skatteomgåelse skal være i overenstemmelse med proporsjonalitetskravet er at regelen rammer

⁹² Sak C-324/00 – Lankhorst-Hohorst premiss 37

⁹³ Sak C-196/04 – Cadbury Schweppes

⁹⁴ Ibid. premiss 43

⁹⁵ Se pkt. 2.7

innenlandsk aktivitet på lik linje som grenseoverskridende aktivitet.⁹⁶ Det er tidligere vist at rentebegrensningsreglen etter sin ordlyd er utformet for å oppfylle dette kravet. I forslaget til avgjørelse i Thin Cap-saken uttaler generaladvokat Geelhoed at en slik generell utforming av regler som i realiteten ikke har betydning for interne transaksjoner, fordi risikoen for skatteomgåelse ikke foreligger i slike tilfeller, er ”... quite pointless and indeed counterproductive for economic efficiency ...”.⁹⁷ Den norske rentebegrensningsregelen er utformet slik at den rammer likt for intern- og grenseoverskridende aktivitet. I utgangspunktet er dette en forutsetning for at regelen er å anse som proporsjonal, at regelen i sin søken etter å oppfylle hensynet om å unngå skatteomgåelse ikke medfører strengere behandling av en bestemt gruppe av skattytere. I dette tilfellet må det imidlertid vurderes slik at den generelle utformingen medfører i større grad at regelen ikke rammer utelukkende ”wholly artificial arrangements”, ved at risikoen foreligger for at selskaper får sin fradragsrett for legitime rentekostnader avskåret når den også retter seg mot interne lånearrangementer hvor risikoen for skatteomgåelse ikke foreligger. Ettersom norske selskapers renteinntektene blir beskattet innenfor samme skattejurisdiksjon som låntakers rentebetaling. Den nøytrale utformingen er ikke bare et problem for regelens proporsjonalitet, men rent økonomisk er det som poengtert av generaladvokaten i Thin Cap-saken ”counterproductive for economic efficiency” ved at den medfører en økonomisk ulempe for nasjonale skattesubjekter som ikke har mulighet til å til å omgå skatteregelveket ved bruk av låneopptagelse. Et faktum som må tale mot regelens proporsjonalitet.

Vurderingen av om skatteregelvek som forskjellsbehandler hjemmehørende- og ikke-hjemmehørende skattesubjekter er proporsjonalt eller ikke, har altså vært avhengig av om reglene tar sikte på utelukkende å forhindre kunstige omgåelsesarrangementer. I vurderingen av om de aktuelle foranstaltninger gjør nettopp dette, har det vært sentralt i praksis fra EU-domstolen om skattesubjektene som rammes av regelen har hatt mulighet til å dokumentere at det er en økonomisk realitet bak transaksjonene, at transaksjonene ikke bare er gjennomført med skatteomgåelse for øye, uten at det dokumentasjonsmuligheten medfører unødvendige administrative byrder.⁹⁸ Skattyterne kan dermed selv frembringe dokumentasjon som viser at transaksjonen har en forretningsmessig realitet.

⁹⁶ Bullen (2005) s. 574

⁹⁷ Forslag til avgjørelse i C-524/04 – Thin Cap, premiss 68

⁹⁸ Sak C-196/04 – Cadbury Schweppes, premiss 70 og sak C-524/04 – Thin Cap, premiss 82

Som gjennomgangen av rentebegrensningsregelen har vist, åpner ikke § 6-41 for en slik mulighet til å dokumentere aktiviteten for de skattesubjektene som rammes av bestemmelsen. Mangelen på en slik "escape clause" har i praksis fra EU-domstolen ofte vært avgjørende for at de aktuelle foranstaltningene ikke har vært ansett som proporsjonale. Som vist har de svenske rentebegrensningsreglene en slik unntaksklausul som ivaretar at regelen bare rammer kunstige omgåelsesarrangementer, ved at de aktuelle selskapene har mulighet til å fremlegge dokumentasjon som viser at transaksjonene er forretningsmessig motivert.

Andre sentrale momenter kan hentes i de nyeste internasjonale arbeidene på området for tynn kapitalisering, det nye EU-direktivet "The Anti Tax Avoidance Directive" (ATAD) og OECDs Base Erosion and Profit Shifting-prosjekt (BEPS), og arbeidenes forslag til utarbeidelse av regler som begrenser rentefradrag. Ingen av disse arbeidene og deres regelforslag inneholder vilkår eller unntak som kan inntre dersom de skattyterne som rammes kan dokumentere at transaksjonene har en økonomisk realitet utover skattebesparelse. Det kan dermed se ut som at dette dokumentasjonskravet ikke lenger er nødvendig for at regler som omhandler begrensning av rentefradrag skal anses som proporsjonale, ettersom at både EU og OECD forutsetter at forslagene til felles regler som begrenser rentefradragsretten er i tråd med EU-retten. Ut i fra dette kan man slutte at rentebegrensningsregelens mangel på dokumentasjonsmulighet ikke alene medfører at regelen må anses som uproporsjonal, da utviklingen på den internasjonale skatterettens område tilsier at en slik dokumentasjonsmulighet ikke er vurdert som hensiktsmessig. Det kan argumenteres for at en mulighet til å dokumentere økonomisk realitet bak grenseoverskridende låneinngåelser svekker rentebegrensningsregelens anvendelsesområde og gjør den vanskelig å håndheve. Som forarbeidene selv peker på har armlengdeprinsippet nedfelt i sktl. § 13-1 blitt vurdert som utilstrekkelig, blant annet fordi store internasjonale konsern er vanskelig å få oversikt over og vanskelig å få tilstrekkelig innsyn i.

Selv om ikke EUs ATA-direktiv, eller OECDs BEPS-prosjekt inneholder unntaksbestemmelser basert på muligheten til å dokumentere reell økonomisk virksomhet som begrunnelse for lånopptakelsen, er det i disse arbeidene innført alternative sikkerhetsventiler som kan komme til anvendelse for de aktuelle selskapene. I EUs ATA-direktiv er det innført en såkalt "equity escape"-klausul, som er i tråd med "best practice approach" i OECDs BEPS-prosjekt. Disse sikkerhetsventilene vil bli behandlet videre i oppgavens neste del. Sentralt er det i tilknytning til den aktuelle problemstilling at de norske reglene heller ikke har alternative sikkerhetsventiler utover mangelen på dokumentasjonsmulighet. Det finnes ingen innebygde mekanismer i sktl. § 6-41 som medfører at bare kunstige omgåelsesarrangementer rammes.

Som fremstillingen har vist forfølger rentebegrensingsregelen et legitimt og relevant mål når den har som formål blant annet å forebygge skatteomgåelse. Problemet er at regelen ikke bare rammer de tilfeller hvor det forekommer skatteomgåelse, noe som har vært et krav fra EU-domstolen. Skal man opprettholde en forskjellsbehandlende bestemmelse på det grunnlag at regelen er nødvendig for å forhindre skatteomgåelse, er det en forutsetning at regelen bare rammer slike tilfeller og ikke går lenger enn hva som er nødvendig. Rentebegrensingsregelen må vurderes som et effektivt og praktikabelt verktøy for å forhindre skatteomgåelse, men regelens utforming oppfyller ikke kravene til at den bare skal ramme kunstige skatteomgåelsesarrangementer og må på det dette grunnlag anses å gå lenger enn hva som er nødvendig for å oppfylle formålet med bestemmelsen. Rentebegrensingsregelen anses etter dette som ikke-proporsjonal i EØS-rettens forstand.

3.3.5 Konklusjoner

Som det fremgår av fremstillinger over, foreligger det ulik behandling av en sammenlignbare grupper av skattytere. Internasjonale skattekonsern med mor-/datter-selskap i Norge blir i praksis påført en ulempe som sammenlignbare norske konsern ikke blir rammet av, ettersom rentebegrensingsregelen i praksis og effekt primært rammer internasjonale konserntyper som ikke kan yte konsernbidrag med skattemessig virkning. Rentebegrensingsregelens nøytrale utforming medfører at den på overflaten virker å likebehandle tilfellene, mens regelen i effekt, sett i sammenheng med konsernbidragsreglene, medfører en *de facto* forskjellsbehandling som ikke lar seg avbøte med nasjonalitetsnøytral ordlyd. Typetilfellet rentebegrensingsregelen kan riktig nok karakteriseres som noe uvanlig, sett i forhold til andre restriksjonsspørsmål som har vært oppe for EU-domstolen tidligere, ved at det er koeksistensen av to ulike sett med skatteregler som samvirker og medfører ulik behandling av sammenlignbare grupper av skattytere. Det må uansett etter dette kunne legges til grunn at rentebegrensingsregelen medfører indirekte forskjellsbehandling som strider mot EØS-avtalen.

Det fremstår som at hensynet til å unngå skatteomgåelse er det bærende hensynet bak regelen, men regelens sjablongmessige utforming fremstår som begrunnet ut i fra administrative praktiske hensyn, slik at regelen skal være anvendelig for ligningsmyndighetene. Regelens utforming kan medføre uheldige konsekvenser for skattytere med høy grad av lånefinansiering. Denne konsekvensen er et utslag av regelens administrative begrunnelse, som ikke er et relevant hensyn som kan begrunne et inngrep i etableringsfriheten. En konsekvens er at den nøytrale mekaniske utformingen av rentebegrensingsregelen utfordrer terskelen for proporsjonale

inngrep etablert i praksis fra EU-domstolen, ettersom regelen ikke inneholder noen form for "escape clause" som selskapene kan påberope seg for å havne utenfor rekkevidden av bestemmelsen. Den mekaniske utfordringen gjør regelen enkel å anvende, men også lite treffsikker ettersom den ikke inneholder noen unntaksbestemmelser, noe som gjør det umulig å ramme utelukkende kunstige omgåelsesarrangementer. Rentebegrensningsregelen anses dermed som ikke-proporsjonal. Regelen går for langt for å oppnå formålet om å hindre skatteomgåelser. Konsekvensen av dette er at skatteloven § 6-41 medfører et brudd på Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

En innføring av regler som begrenset muligheten til å oppnå fradragsrett på rentekostnader til nærstående selskaper var en nødvendighet, ettersom det var store muligheter for omgåelse av skatteregelverket før reglene trådte i kraft. Som vist ble de EØS-rettslige problemstillingene og utfordringene diskutert av lovgiver før vedtakelsen, men spesielt forholdet til konsernbidragsreglene virker å ha blitt undervurdert, om ikke oversett.

4 Forslag til endringer av rentebegrensingsregelen

4.1 Innledning

Den fjerde mai 2017 la Finansdepartementet ut forslag til endringer av rentebegrensingsregelen på høring.⁹⁹ Som gjennomgangen over har vist er det behov for revideringer av regelen, ettersom dagens gjeldende regel medfører et brudd på EØS-avtalen. Forslaget inneholder flere betydelige endringer. Det er foreslått endringer vedrørende ulik gruppering av skattytere som skal omfattes av regelen, rentekostnader på eksternt gjeld skal kunne være gjenstand for avskjæring og det foreslås justeringer som kan medføre at regelens forhold til EØS-avtalens forpliktelser endres. Det må i denne forbindelse bemerkes at høringsnotatet fra Finansdepartementet innebærer bare et forslag til mulig utforming av rentebegrensingsregelen i sktl. § 6-41, og at ingen endelige beslutninger er fattet. Ettersom endringsforslaget berører sentrale sider av oppgavens problemstilling anses det likevel som hensiktsmessig å behandle høringsnotatet ved å vurdere forslaget EØS-rettslige virkninger.

For å oppnå sammenheng i den internasjonale skatteretten bygger endringsforslaget på de store internasjonale samarbeidsarbeidene på skatterettens område, OECD/G20s BEPS-rapport¹⁰⁰ og EUs ATA-direktiv, selv om EU-direktiver på skatterettens område ikke har direkte virkning for Norge.¹⁰¹ I BEPS-rapporten la OECD frem anbefalinger til hvordan nasjonale regler som begrenser rentefradrag kan utformes, med et visst handlingsrom for hver enkelt stat til individuell tilpasning av rentebegrensingsregler. EUs ATA-direktiv er en implementering av OECDs tiltak på EU-nivå. Direktivet angir minstestandarder for regler som begrenser rentefradrag og åpner for at EU-landene kan innføre strengere regler om de finner det nødvendig.

I det følgende vil de foreslåtte regelendringer presenteres i grove trekk, før høringsnotatets EØS-rettslige sider blir vurdert mer inngående. Oppgaven avgrensner mot en dyptgående

⁹⁹ Høringsnotat fra Finansdepartementet 04.05.17

¹⁰⁰ OECD Base Erosion and Profit Shifting, action 4

¹⁰¹ The Anti Tax Avoidance Directive av 12 juli 2016

fremstilling av de endringsforslagene som ikke har sider mot etableringsfriheten og de tidligere drøftede problemstillinger.

4.2 Regelendringene – en oversikt

Den gjeldende rentebegrensingsregelen kommer bare til anvendelse på lån til nærstående part. Finansdepartementet foreslår en differensiering mellom selskaper som inngår i et konsern, altså hvor eierforholdene er på minst 50 % i hvert ledd, og enkeltstående selskaper som har et låneforhold til en nærstående part. For selskaper som inngår i et konsern innebærer forslaget at rentebegrensingsregelen ikke bare kommer til anvendelse på interne rentekostnader, men regelen skal også omfatte eksterne rentekostnader.¹⁰² Dagens gjeldende regel involverer bare eksterne rentekostnader i den grad at slike kostnader kan fortrenge fradragsretten for interne rentekostnader, ved at fradragsrammen kan fylles opp av de eksterne rentekostnadene. Eksterne rentekostnader kan ikke etter dagens gjeldende regel være gjenstand for avskjæring. Høringsforslaget innebærer på dette punkt en markant endring, og må anses som en innstramming.¹⁰³ Selskaper kan i dag plassere mye av konsernets samlede eksterne gjeld i selskaper som befinner seg i land hvor selskapsskatten anses som høy, og på den måten redusere skattbar inntekt uten at gjelden tas opp fra en nærstående part. En inkludering av eksterne rentekostnader vil dermed kunne forhindre denne typen skatteomgåelse, men også kunne øke risikoen for at legitime eksterne lån uten innslag av skatteomgåelse kan rammes av regelen. Å utvide dagens rentebegrensingsregelen til også å gjelde eksterne rentekostnader er forøvrig også i tråd med BEPS-rapportens ”best practice approach”.¹⁰⁴ For selskaper som inngår i et konsern vil det innføres en unntaksregel som forutsetter at skattyters regnskap inngår i et samlet konsernregnskap. Unntaksreglene vil bli utførlig behandlet senere.

Hva gjelder selve verktøyet for fastsettelse av fradragsrammen, videreføres EBITDA-modellen i forslaget. Den gjeldende fradragsrammen på 25 % av skattemessig EBITDA foreslås også videreført. Dette til tross for at ekstern gjeld inkluderes og blir gjenstand for avskjæring og at lovforslaget åpner for ulike unntak fra regelen. Innføringen av ulike mulige unntak for selskapene medfører en mer treffsikker regel som i større grad kun vil ramme skatteomgørelser enn dagens regel. Økt treffsikkerhet tilsier isolert en skjerping av fradragsrammen, eksempelvis at den ble senket til 20 % eller lavere, men dagens nivå på 25 % videreføres i forslaget. Etter

¹⁰² Høringsnotat fra Finansdepartementet 04.05.17, pkt. 7.1.2

¹⁰³ Ibid. pkt. 7.1.4

¹⁰⁴ OECD Base Erosion and Profit Shifting, action 4, kapittel 1

OECDs BEPS-rapport og ”best practice approach” nyter hvert enkelt land et betydelig slingringsmonn ved fastsettelsen av fradragssystemet, ved at det anbefales en fradragssystem mellom 10 % og 30 %.¹⁰⁵ Det norske nivået på 25 % er dermed i øvre del av det anbefalte, men fremdeles tydelig innenfor den anbefalte delen av intervallet.

Finansdepartementet påpeker at inkluderingen av eksterne rentekostnader og det faktum at det i visse tilfeller må utarbeides egne konsernregnskap for at unntaksregelen skal aktualiseres kan medføre administrative byrder både for skattemyndigheter og den enkelte skattyter.¹⁰⁶ Terskelbeløpet foreslås derfor økt fra dagens verdi på 5 millioner, til 10 millioner kroner for selskap som inngår i et konsern. Dette vil lempe noe på den innstrammende effekten inkluderingen av eksterne renter kan ha for de aktuelle selskapene. For selskaper som ikke inngår i konsern vil dagens terskel på 5 millioner kroner videreføres.

4.3 Regelendringenes EØS-rettslige sider

Høringsnotatet fra Finansdepartementet innebærer vesentlige endringer som kan påvirke regelens forhold til EØS-avtalen. Det foreslås å innføre unntak som kan medføre at selskaper som inngår i et konsern kan få rett til å fradragføre sine rentekostnader selv om rentekostnadene overstiger 25 % av selskapets skattemessige EBITDA og det nye terskelbeløpet på 10 millioner kroner. Videre i fremstillingen vil de foreslåtte unntakene vurderes i lys av den EØS-rettslige vurderingen som dagens regel er undergått tidligere i oppgaven.

Dagens rentebegrensingsregel forskjellsbehandler som belyst tidligere ettersom regelen i praksis kun kommer til anvendelse for selskaper som ikke har mulighet til å yte konsernbidrag med skattemessig virkning. Endringsforslagene endrer ikke denne oppfatning, da forholdet mellom konsernbidrag som finansieringsform og lånefinansieringen ikke er adressert direkte i høringsnotatet. Dette trenger imidlertid ikke å bety at regelen av den grunn er i strid med EØS-avtalen, dersom den nye regelen er proporsjonal med tanke på formålet om å unngå skatteomgåelser. Det er derfor sentralt å se på om det nye regelforslaget er proporsjonalt med tanke på å oppnå sitt mål om å forhindre skatteomgåelser.

¹⁰⁵ OECD Base Erosion and Profit Shifting, kapittel 6

¹⁰⁶ Høringsnotat fra Finansdepartementet 04.05.17, pkt. 7.4

I praksis fra EU-domstolen har terskelen for proporsjonalitet tidligere vært formulert som et spørsmål om de aktuelle reglene medfører at kun ”wholly artificial arrangements” rammes av bestemmelsene. Det er grunn til å anta at man på skatterettens område delvis har gått bort fra dette utgangspunktet, ettersom både OECDs BEPS-rapport og EUs ATA-direktiv ikke inneholder noen vilkår i denne retning.

I forslaget til endringer av rentebegrensningsregelen fremkommer det en todelt unntaksregel som konsernselskap kan benytte seg av for å oppnå full fradragsrett for sine rentekostnader, selv om fradragrammen og terskelbeløpet overstiges. Unntaksbestemmelsene er innført for å skjerme ordinære låneforhold.¹⁰⁷ Selskaper som inngår i et konsern kan oppnå full fradragsrett dersom selskapets egenkapitalandel er høyere eller tilnærmet lik egenkapitalandelen til konsernet samlet på globalt nivå. Dersom forholdet mellom egenkapital og samlede eiendeler i selskapsregnskapet er tilsvarende eller høyere det samme forholdstallet i konsernregnskapet unngår selskapene å få sin fradragsrett for rentekostnader avskåret. En slik ”equity escape”-regel er i tråd med anbefalingene i OECDs BEPS-rapport.¹⁰⁸ EU har adoptert en slik unntaksregel gjennom sitt ATA-direktiv, og Tyskland og Finland har allerede innført slike sikkerhetsventiler i sine regelverk. I artikkel 4 i direktivet gis konsernselskaper i EU tilsvarende mulighet til oppnå fulle fradrag for sine renteinntekter, nesten tilsvarende det norske selskaper nyter etter det nye lovforslaget.¹⁰⁹ Forslaget til ny norsk regel innebærer at det enkelte selskap må ha lik eller høyere egenkapitalandel enn konsernet som helhet. Dette er en noe strengere tilnærming enn hva som fremgår av EUs ATA-direktiv hvor selskapet nyter et visst slingsmonn på opptil 2 % av egenkapitalgraden til konsernet på globalt nivå. Dette kravet til egenkapitalgrad tilsvarende det man finner i finsk rett. Også EUs ATA-direktiv medfører minstestandarder for nasjonal lovgivning, og det er dermed naturlig å anta at direktivet ikke er til hinder for en strengere norsk regulering av rentebegrensningsregelen.

Samtidig kan man merke seg at ”equity escape”-regelen ikke nødvendigvis retter seg utelukkende mot ”wholly artificial arrangements”, direkte. Regelen bygger derimot på en forutsetning om at det anses å foreligge overskuddsflytting i de tilfeller hvor eiendelene i et selskap er lånefinansiert i større grad enn eiendelene i konsernet på globalt nivå. Lånefinansieringen vil i slike tilfeller ble ansett som et kunstig omgåelsesarrangement. Krav om tilsvarende egenkapitalgrad for det enkelte selskap som konsernet samlet medfører at

¹⁰⁷ Høringsnotat fra Finansdepartementet 04.05.17, pkt. 7.2.1

¹⁰⁸ OECD Base Erosion and Profit Shifting, kapittel 7, avsnitt 118

¹⁰⁹ The Anti Tax Avoidance Directive av 12 juli 2016, artikkel 4, femte ledd

konsern ikke kan opprette ”dumpselskaper” i skattejurisdiksjoner hvor selskapsskattesatsen er høy, for deretter å flytte store deler av selskapets gjeld til slike selskaper. En forutsetning om at det foreligger overskuddsflytting i de tilfeller hvor et selskap har lavere egenkapitalgrad enn konsernet på globalt nivå, som regelen i endringsforslaget bygger på, er ikke nødvendigvis forenelig med tidligere praksis fra EU-domstolen hvor det fremgår som et krav til proporsjonalitet at selskapene har mulighet til å dokumentere at transaksjonene er genuine og ikke utelukkende skattemotiverte. En slik dokumentasjonsmulighet fremgår ikke av EUs ATA-direktiv, ei heller av det norske lovforslaget. Dette kan imidlertid ikke vektlegges da det må kunne forutsettes at EUs eget ATA-direktiv ikke medfører et brudd på de fire friheter. Dokumentasjonsmuligheten som er lagt til grunn i tidligere praksis i EU-domstolen virker dermed å være delvis tilsidesatt. Det kan tenkes at en slik dokumentasjonsmulighet medfører et lite treffsikkert regelverk, sammenlignet med rene objektive holdepunkter som egenkapitalkravet innebærer. Det må dermed kunne legges til grunn at lovforslaget medfører at rentebegrensingsregelen for konsernselskaper vil anses som proporsjonal, ettersom den tilsvarer EUs ATA-direktiv.

Den foreslåtte ”equity escape”-regelen er todelt. For det første kan den anvendes for det enkelte selskap, ved at egenkapitalgraden sammenlignes med egenkapitalgraden til konsernet samlet, som skissert over. For det andre, dersom konsernet har flere selskaper i Norge, kan de norske selskapenes egenkapitalgrad beregnes samlet for så å sammenlignes med konsernet globalt. Denne unntaksmuligheten er valgfri og fungerer i tillegg til unntaksregelen på selskapsnivå. Begrunnelsen for dette er at egenkapitalgraden kan variere mellom de norske selskapene i et flernasjonalt konsern, slik at unntaksregelen som beregner egenkapitalgraden på selskapsnivå kan slå ulikt ut for de norske selskapene. Det antas at dersom egenkapitalgraden i de norske selskapene samlet er lik eller høyere enn egenkapitalgraden i konsernet på globalt nivå, vil det være liten grunn til å anta at rentekostnadene har en sammenheng med overskuddsflytting.¹¹⁰

Endringsforslaget fra Finansdepartementet innebærer betydelige endringer for selskaper som inngår i konsern. En mulig innføring av slike sikkerhetsventiler som egenkapitalgrad-unntakene medfører gjør at regelen vil bli mye mer treffsikker og i mindre grad ramme legitime transaksjoner. Konsernbidragsreglene sett i sammenheng med rentebegrensingsregelen vil fremdeles utgjøre en *de facto* forskjellsbehandling av flernasjonale- og nasjonale konsern, men ”equity escape”-unntakene vil trolig medføre at regelen er å anse som proporsjonal i sin søken

¹¹⁰ Høringsnotat fra Finansdepartementet 04.05.17, pkt. 7.2.3

etter å forhindre skatteomgåelse. Det legges til grunn at endringsforslaget medfører at rentebegrensingsregelen vil oppfylle Norges forpliktelser etter EØS-avtalen for selskaper som inngår i et konsern.

Imidlertid kommer de nevnte unntaksreglene kun til anvendelse for selskaper som inngår i et *konsern*. For enkeltstående selskaper foreslås dagens regel videreført. Også enkeltstående selskaper som ikke inngår i konsern kan ved hjelp av kunstige lånearrangementer skaffe seg høye rentekostnader som reduserer skattbart overskudd. Eksempelvis kan samme fysiske person eie flere ulike selskaper i ulike skattejurisdiksjoner og gjennom felles innflytelse opprette kunstige omgåelsesarrangement selskapene i mellom. Det kan derfor være hensiktsmessig at rentebegrensingsregelen også kommer til anvendelse for slike typer selskaper, selv om Finansdepartementet er enig i at slik overskuddsflytting ved hjelp av kunstige rentekostnader særlig er aktuelt innad i konsern.¹¹¹ At rentebegrensingsregelen kommer til anvendelse for enkeltstående selskaper er også i tråd med ”best practice approach” presentert i OECDs BEPS-rapport.¹¹²

I OECDs BEPS-rapport fremgår det altså at det er hensiktsmessig å inkludere enkeltstående selskaper i rentebegrensingsreguleringen. Det bemerkes i rapportens tredje kapittel at nasjonal regulering som omfatter enkeltstående selskaper må ta høyde for statenes EU-rettslige forpliktelser, herunder de fire friheter. Spesielt fremheves det at ved utformingen av reglene er det viktig at rentebegrensingsreglenes negative effekt på legitime lånetransaksjoner reduseres.¹¹³

Det er i den forbindelse sentralt å se på EUs implementering av BEPS-rapportens anbefalinger i ATA-direktivet for enkeltstående selskaper. Det er allerede slått fast at Norges EØS-rettslige forpliktelser vil være ivaretatt hva gjelder reguleringen av selskaper som inngår i et konsern, ettersom reglene er utformet på lik linje som EUs direktiv. For enkeltstående selskaper i ATA-direktivets artikkel 4, tredje ledd, bokstav b, fremgår det som en del av unntaksbestemmelsen at skattyter kan fradragsføre samtlige av sine rentekostnader dersom skattyter er en ”standalone entity”. Hva som menes med en ”standalone entity” fremgår videre av tredje ledd; ”a taxpayer that is not part of a consolidated group for financial accounting purposes and has no associated enterprise or permanent establishment.” En ”standalone entity” er dermed en skattyter som ikke

¹¹¹ Høringsnotat fra Finansdepartementet 04.05.17, pkt. 7.3

¹¹² OECD Base Erosion and Profit Shifting, kapittel 3, avsnitt 52

¹¹³ Ibid. avsnitt 53

er en del av et konsern og som dermed ikke deler konsernregnskap, altså et enkeltstående selskap eller innretning. EU har altså valgt, i sin implementering av BEPS-rapportens anbefalinger, å utelate enkeltstående selskaper fra rekkevidden av regelen. Reglene om begrensning av rentefradrag i EUs ATA-direktiv virker å bygge på de tyske reglene, som heller ikke omfatter enkeltstående selskaper.

At Norge har valgt å videreføre reguleringen som omfatter enkeltstående selskaper er i tråd med BEPS-rapporten, men skiller seg fra EUs implementering. Det sentrale i følge BEPS-rapporten er imidlertid som nevnt at reguleringen må være i tråd med EU-forpliktelser, som for Norges del innebærer at rentebegrensningsregelen må være i overenstemmelse med de fire friheter som Norge er underlagt etter EØS-avtalen. Spørsmålet videre blir dermed om endringsforslagets videreføring av rentebegrensningsregelen for enkeltstående selskaper medfører et brudd på Norges EØS-rettslige forpliktelser.

Først må det tas stilling til hvilke situasjoner som skal sammenlignes. I motsetning til den tidligere drøftelsen hvor norske konsern ble sammenlignet med flernasjonale konsern, må utgangspunktet for sammenligningen knyttet til det aktuelle spørsmålet være enkeltstående selskaper etablert i Norge av fysiske personer hjemmehørende i et annet EØS-land. Disse selskapene må sammenlignes med selskaper som inngår i et konsern og kan nyttiggjøre seg av endringsforslagets unntaksbestemmelse. Det sentrale grenseoverskridende elementet er således at ikke-hjemmehørende skattytere i kraft av etableringsfriheten etablerer enkeltstående selskaper i Norge.

Begge selskapstypene vil være selvstendige skattesubjekter, skattemessig hjemmehørende i Norge og underlagt samme regulering. Det foreligger ingen objektive ulikheter mellom selskapstypene som tilsier ulik skattemessig behandling. Enkeltstående selskaper etablert i Norge av fysiske personer hjemmehørende i et annet EØS-land vil ikke kunne anvende unntaksbestemmelsene, da disse utelukkende gjelder for selskaper som inngår i konsern. Det vil være mindre attraktivt for ikke-hjemmehørende personer å etablere virksomhet i Norge i kraft av etableringsfriheten, da disse selskapstypene risikerer en høyere total skattebyrde enn sammenlignbare konsernselskaper i Norge som kan nyttiggjøre seg av unntaksbestemmelsene. Enkeltstående selskaper, uavhengig av opprinnelsesland, vil ha en mindre gunstig skattesituasjon sammenlignet med konsernselskapene. Den EØS-rettslige drøftelsen aktualiseres bare i de tilfellene hvor det foreligger et grenseoverskridende element. Det må derfor fokuseres på enkeltstående selskaper etablert i Norge av fysiske personer som ikke er

skattemessig hjemmehørende i Norge, selv om det er klart at det foreligger en mindre gunstig skattemessig behandling av enkeltstående selskaper generelt. Rent norske konsern kan fremdeles benytte konsernbidrag for å omgå rentebegrensningsregelen, mens flernasjonale konsern kan benytte seg av den foreslåtte "equity escape"-regelen for å unngå avskjæring av rentekostnader. Det må på bakgrunn av dette sies at enkeltstående selskaper skattemessig forskjellsbehandles i lys av etableringsfriheten.

I alle tilfeller er det sentralt at forskjellsbehandlingen ikke er usaklig, da det kun er forskjellsbehandling som ikke er begrunnet i aksepterte allmenne hensyn som kan medføre et uforholdsmessig inngrep i etableringsfriheten. Endringsforslaget fra Finansdepartementet viderefører rentebegrensningsregelen i tilsvarende form som den tidligere regelen for enkeltstående selskaper. Den tidligere drøftelsen vedrørende dagens rentebegrensningsregel står seg for enkeltsekskapers vedkommende, og det må kunne legges til grunn at regelen begrunnes i et akseptert allment hensyn, hensynet til å unngå skatteomgåelse.

Vurderingen om endringsforslaget medfører en proporsjonal forskjellsbehandling av sammenlignbare situasjoner må for enkeltstående selskaper vedkommende videreføres fra drøftelsen over, ettersom lovforslaget ikke medfører noen endringer for denne typen av selskaper. Ettersom Finansdepartementets høringsforslag ikke medfører at utelukkende skatteomgåelsesarrangementer rammes av regelen, kan den ikke anses som proporsjonal. Enkeltstående selskaper etablert av ikke-hjemmehørende skattesubjekter risikerer å få legitime rentekostnader avkortet, uten noen mulighet til å bli omfattet av noen form for sikkerhetsventil. Det er ingen mekanismer i regelforslaget som medfører at utelukkende "wholly artificial arrangements" rammes av bestemmelsen.¹¹⁴ Tvert i mot risikerer enkeltstående selskaper som ikke driver med skatteplanlegging å få avskåret sin fradragsrett for rentekostnader tilknyttet reelle låneopptagelser. Den samme risikoen løper ikke for konsernselskaper, som kan havne utenfor rekkevidden av bestemmelsen ved å vise til tilsvarende egenkapitalgrad som konsern samlet. Finansdepartementet foreslår heller ikke alternative sikkerhetsventiler for enkeltstående selskaper, slik som for eksempel dokumentasjonsmuligheten som eksisterer i svensk rett. Konsekvensen må etter dette bli at mangelen på sikkerhetsventiler for enkeltstående selskaper i endringsforslaget fra Finansdepartementet medfører et brudd på EØS-avtalen for enkeltsekskaper ettersom den ikke er å anse som proporsjonal.

¹¹⁴ Sak C-196/04 – Cadbury Schweppes premiss 43

5 Avsluttende betraktninger

Fremstillingen over har vist at dagens rentebegrensningsregel medfører et brudd på EØS-avtalen for Norges vedkommende. Det EØS-rettslige bruddet skyldes ikke nødvendigvis eksistensen av konsernbidragsreglene, men den nåværende regelens mangel på sikkerhetsventil eller unntaksbestemmelser. Konsernbidragsreglene medfører ulik behandling av sammenlignbare grupper av skattytere, og mangelen på sikkerhetsventiler i regelverket medfører at denne forskjellsbehandlingen må anses som usaklig. Dette bruddet på Norges EØS-rettslige forpliktelser kan medføre at de skattyterne som har flernasjonalt tilknytning og har fått avskåret sin fradragsrett for gjeldsrenter til nærstående parter, kan kreve å få sin ligning endret tilbake i tid. Norge var sent ute med å etablere regler som begrenset rentefradrag mellom nærstående parter, noe dagens regel bærer preg av.

Rentebegrensningsregelen er altså overmoden for revisjon. Endringsforslaget fra Finansdepartementet er derfor svært kjærkomment. Det er fordelaktig at endringsforslaget bygger på de store internasjonale arbeidene på skatterettens område. Enhetlig regulering medfører økt forutberegnelighet for skattyterne. Hva gjelder innholdet i endringsforslaget har gjennomgangen over vist at også dette forslaget har betydelige EØS-rettslige utfordringer. Reguleringen av enkeltstående selskaper, som er en videreføring av dagens regel, adresserer ikke de EØS-rettslige utfordringene i tilstrekkelig grad. For selskaper som inngår i et konsern er de EØS-rettslige sidene av bestemmelsen ivaretatt gjennom innføringen av ”equity escape”-unntaket som er i tråd med BEPS-prosjektets ”best practice approach” og vedtatt i EUs ATA-direktiv. Man kan spørre seg om hvorfor ikke Finansdepartementet i endringsforslaget har foreslått endringer for enkeltstående selskaper som tilsvarende EUs ATA-direktiv, for å unngå at endringsforslaget reiser ytterligere EØS-rettslige spørsmål. Endelig vedtatte endringer foreligger ikke, og det gjenstår å se om lovforslaget blir vedtatt i sin foreslåtte form eller ikke.

Slik det fremstår bør den foreslåtte reguleringen av enkeltstående selskaper endres før lovforslaget vedtas, ettersom det ikke er foreslått innført noen form for sikkerhetsventiler for denne gruppen av selskaper, noe som er en nødvendighet for å forene lovforslaget med EØS-avtalen. Et alternativ er å utelate enkeltstående selskaper fra anvendelsesområdet til rentebegrensningsregelen, tilsvarende EUs eget ATA-direktiv og reguleringen som allerede eksisterer i Tyskland. Hvilken effekt dette vil ha på skatteprovenyet vites ikke, men Finansdepartementet fremhever i høringsnotatet at overskuddsflytting er ”særlig aktuelt” i

konsern, men at det er behov for regler som begrenser muligheten til overskuddsflytting også for enkeltstående selskaper.¹¹⁵ Det må bemerkes at tilsvarende terskelbeløp som tidligere, fem millioner, videreføres. Slik at det trolig ikke er snakk om et betydelig antall enkeltstående selskaper som risikerer avskåret rentefradrag, ettersom skatteplanlegging gjennom låneopptak primært er aktuelt i flernasjonale konsern.

Et annet alternativ er å innføre en egen sikkerhetsventil for enkeltstående selskaper. Man kan se til den svenske modellen, hvor selskaper har anledning til å dokumentere at transaksjonene har en økonomisk realitet utover skattebesparelse. Et problem med en slik unntaksbestemmelse er at den er vanskelig for skattemyndighetene å vurdere, ettersom selskapene ofte kan vise til ulike forretningsmessige grunner til å gjennomføre transaksjonene. Tilsvarende begrunnelse hadde lovgiver for å innføre bestemmelsen i sktl. § 6-41, ettersom den ulovfestede gjennomskjæringsnormen ble vurdert som utilstrekkelig av de samme grunner. Selskaper kunne ofte ”anføre elementer av forretningsmessig begrunnelse” slik at gjennomskjæring ofte var utelukket.¹¹⁶ En dokumentasjonstilgang for enkeltstående selskaper ville ha medført at bestemmelsen trolig ville ha vært i tråd med EØS-avtalen, men den ville også bety en vesentlig svekkelse av regelens treffsikkerhet.

En annen mulighet er å innføre en unntaksbestemmelse som baserer seg på i hvilken grad rentebetalinger blir beskattet som renteinntekter for mottaker. Dersom rentebetalinger beskattes, i alle fall til en viss grad, vil det kunne tilsi at lånopptakelsen ikke hovedsakelig er skattemessig motivert ettersom skattebesparelsen for transaksjonen vurdert samlet vil være begrenset. En slik sikkerhetsventil vil trolig være forenelig med EØS-avtalen, da begrensning av rentefradrag mellom nærstående vil ramme rentebetalinger som ikke blir beskattet hos mottaker og slike forhold vil bli vurdert som ”wholly artificial arrangements”. Utfordringen med en slik unntaksbestemmelse er at også denne er vanskelig for skattemyndighetene å anvende ved at det vil være svært ressurskrevende å innhente tilstrekkelig med informasjon fra andre skattejurisdiksjoner, for å kunne vurdere i hvilken grad renteinntektene blir beskattet.

Uavhengig av hvilken unntaksbestemmelse som velges, eller om enkeltstående selskaper unntas fra reguleringen overhodet, må trolig noe gjøres for å forene regelforslaget med EØS-avtalen.

¹¹⁵ Høringsnotat fra Finansdepartementet 04.05.17, pkt. 7.3

¹¹⁶ Prp. 1 LS (2013-2014) pkt. 4.3.5

Selv om det er påvist at endringsforslaget fra Finansdepartementet medfører at rentebegrensningsregelen vil være i tråd med EØS-avtalen i de tilfellene hvor selskapene inngår i et konsern, så er det likevel visse sider ved forslaget som er verdt å diskutere.

Finansdepartementet går inn for en dobling av terskelverdien, fra fem millioner til ti millioner, ettersom også eksterne rentekostnader skal være gjenstand for avskjæring. Samtidig innføres ”equity escape”-unntaket for å sørge for at kun selskaper som bedriver skatteplanlegging skal rammes av rentebegrensningsregelen. Terskelverdier generelt medfører et insentiv for selskaper til å legge seg så nært opp mot terskelen som mulig. En økning av denne terskelen betyr i praksis at selskaper kan skape kunstige rentekostnader på opptil 10 millioner gjennom skatteplanlegging uten å risikere å få fradragsretten avkortet. Noe som må anses som en vesentlig svekkelse av regelens robusthet og som kan medføre betydelige provenytnap. Tilfellet kan naturligvis rammes av den ulovfestede gjennomskjæringsnormen, men denne har vist seg vanskelig å anvende på internasjonale låneforhold, det samme med armlengdeprinsippet i sktl. § 13-1.

Innføringen av ”equity escape”-unntaket gjør at regelen blir mer treffsikker, og i mye større grad enn tidligere vil regelen være egnet til bare å ramme selskaper som inngår i skatteplanleggingsstrukturer. Derfor kan man spørre seg om det er behov for å heve terskelverdien, når regelen i seg selv blir vesentlig mer treffsikker gjennom innføringen av unntaksbestemmelsen. Dersom man beholder terskelverdien på fem millioner vil det måtte anses som en styrkelse av de norske skattefundamentene, samtidig som det vil medføre administrative ulemper for flere selskaper, ettersom flere selskaper vil risikere å havne innenfor rekkevidden av bestemmelsen.

Skatteregler som begrenser rentefradragsretten mellom nærstående parter er helt sentrale for å beskytte det nasjonale skattegrunnlaget. Finansdepartementet har omtalt overskuddsflytting ved hjelp av rentefradrag som ”en av de vanligste teknikkene flernasjonale foretak kan benytte for å flytte overskudd”.¹¹⁷ Behovet for regler som rentebegrensningsregelen er derfor helt klart tilstede. Norge var sent ute med å innføre slike regler, og nåværende utforming av sktl. § 6-41 bærer nok preg av at regelen ble innført uten at alle sidene ved regelen ble tilstrekkelig vurdert. Nå gjenstår det bare å se om lovgiver kan rette opp i disse manglene og om endringsforslaget blir vedtatt i sitt foreslåtte form, eller ikke.

¹¹⁷ Meld. St. 4 (2015-2016) pkt. 8.3.1

Litteraturliste mv.

Norske lover

- 1992 EØS lov av 27. november 1992 nr. 109
- 1997 Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 44.
- 1999 Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) av 26. mars 1999 nr. 14.

Utenlandske lover

- Inkomstskattelagen Inkomstskattelagen (1999:1229) [Sverige]

Traktater

- EØS-avtalen Avtale om det europeiske økonomiske samarbeidsområde, Oslo, 02.05.92
- ODA Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av Overvåkingsorgan og en Domstol

Lovforarbeider

- Prp. 1 LS (2013-2014) Skatter, avgifter og toll 2014
- NOU 2014:13 Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi
- NOU 2012:2 Uten og innenfor – Norges avtaler med EU
- Meld. St. 4 (2015–2016) Bedre skatt – En skattereform for omstilling og vekst

Høringsnotat

- Finansdepartementet (2013) Begrensning av fradrag for renter interessefellesskap, 11.04.2013
- Finansdepartementet (2017) Høringsnotat - Forslag til endringer i rentebegrensningsreglene, 04.05.2017

Uttalelser

Finansdepartementet (2017)	Reasoned Opinion i sak nr. 76153, 31.01.17
EFTA Surveillance Authority (2016)	Reasoned Opinion i sak nr. 76153, 25.10.16
EFTA Surveillance Authority (2015)	Complaint against Norway, 10.02.15

Traktater

Rdir 2016/1164 (EU)	Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market
---------------------	--

Avgjørelser

Cassis de Dijon	C-120/78 Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein
Schumacker	C-279/93 Finanzamt Köln-Altstadt v Schumacker
ICI	C-264/96 Imperial Chemical Industries plc (ICI) v Kenneth Hall Colmer (Her Majesty's Inspector of Taxes)
Baxter	C-254/97 Société Baxter m.fl. v Premier Ministre m.fl.
Royal Bank of Scotland	C-311/97 Royal Bank of Scotland plc v Elliniko Dimosio (Greek State)
Baars	C-251/98 C. Baars v Inspecteur der Belastingen Particulieren/Ondernemingen Gorinchem
Überseering	C-208/00 Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)

Lankhorst-Hohorst	C-324/00 – Lankhorst-Hohorst v Finanzamt Steinfurt
X og Y	C-436/00 X and Y v Riksskatteverket
Cadbury Schweppes	C-196/04 Cadbury Schweppes plc and Cadbury Schweppes Overseas Ltd v Commissioners of Inland Revenue
Centro di Musicologia Walter Stauffer	C-386/04 Centro di Musicologia Walter Stauffer v Finanzamt München für Körperschaften
Thin Cap	C-524/04 Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation v Commissioners of Inland Revenue
Fokus Bank	E-1/04 Fokus Bank v The Norwegian State
OY AA	C-231/05 OY AA
Talotta	C-383/05 Raffaele Talotta v Belgian State
Kommissjonen mot Belgia	C-383/10 European Commission v Kingdom of Belgium
Hervis	C-385/12 Hervis Sport- és Divatkereskedelmi Kft. v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Középdunántúli Regionális Adó Főigazgatósága
OECD	
OECD/G20	Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments, Action 4 - 2016 Update
Bøker og artikler	
Folkvord og Jacobsen (2014)	Benn Folkvord og Michael Riis Jacobsen, Corporate income tax and the international challenge, <i>Nordic Tax Journal</i> 2014:2, 22.05.14

- Sandli m.fl (2014) Morten Sandli og Einar Bakko,
”rentebegrensingsregelen” – avskjæring av
skattemessig fradragrett for rentekostnader,
Praktisk økonomi og finans 1/2014 s. 56-65
- Banoun og Kaarbø (2014) Bettina Banoun og Tone Kaarbø,
Rentebegrensingsreglene – omklassifisering av
eksterngjeld til interngjeld, *Regnskap og revisjon*
01/2014
- Zimmer (2014) Frederik Zimmer, Internasjonal
selskapsbeskatning under debatt, *Skatterett*
02/2014
- Gjems-Onstad m.fl. (2015) Gjems-Onstad, Olem, Sanaz Ormaz Ferdowski,
Benn Folkvord og Eivind Furuseth, *Norsk
bedriftsskatterett*, 9. utg., 2015.
- Zimmer og BA-HR (2014) Zimmer, Frederik (RED.) i samarbeid med
Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen (BA-HR),
Bedrift, selskap og skatt, 6. utg., 2014.
- Bullen (2005) Bullen, Andreas, *EU, EØS og skatt – De fire
friheter og direkte beskatning*, 1. utg., 2005.
- Sejersted m.fl. (2011) Sejersted, Fredrik, Finn Arnesen, Ole-Andreas
Rognstad og Olav Kolstad, *EØS-rett*, 3. utg.,
2011
- Zimmer (2009) Zimmer, Frederik, *Internasjonal
inntektsskatterett*, 4. utg., 2009

Nettsteder og ressurser

- International Tax Review Daniel H.M. Herde og Trond Eivind Johnsen,
Norway: Breach of EEA law rejected and plans to

- change interest cap rules announced*, 28.02.2017,
<http://www.internationaltaxreview.com/IssueArticle/3665494/Archive/Norway-Breach-of-EEA-law-rejected-and-plans-to-change-interest-cap-rules-announced.html>
- PwC Tax Summaries *Germany Corporate – Deductions*, 02.12.2016,
<http://taxsummaries.pwc.com/ID/Germany-Corporate-Deductions> [Sitert: 20.03.17]
- PwC Tax Summaries *Denmark Corporate – Group taxation*,
07.12.2016,
<http://taxsummaries.pwc.com/uk/taxsummaries/wts.nsf/ID/Denmark-Corporate-Group-taxation>
[Sitert: 20.03.17]
- Wiersholm Bettina Banoun, Tone Kaarbø og Nicolay Vold,
Norske rentebegrensingsregler er i strid med EØS-reglene, udatert,
<http://www.wiersholm.no/current/Nyheter/norske-rentebegrensingsregler-i-strid-med-ees>
- Estate nyheter – Norge Morten Christophersen og Henrik K. Tor,
Rentebegrensning for eiendomsselskaper,
30.04.2015,
<http://www.estatenyheter.no/2015/04/30/rentebegrensning-for-norske-eiendomsselskaper/>